

Sveriges största tidning om droger och nykterhet

accent

EN TIDNING FRÅN IOGT-NTO
NUMMER 7
SEPTEMBER 2006
PRIS: 20 KR

ALKOHOLREKORD I TRAFIKEN
FRIHAMN FÖR HEMLÖSA
HÖG PÅ SHOPPING
FÖREBYGGA BÄTTRE ÄN BOTA
VAD VILL IOGT-NTO MED FOLKHÖGSKOLORNA?
TÅRTANTEN
UPPFINNARGLÄJDE

Kärleksbarn

HILLEVI WAHL SKRIVER OM FÖRÄLDRARNAS SVEK

Välkommen året runt till IOGT-NTO Dalarnas Kurs- och Fritidsgård

Helårsöppen
anläggning med
milsvid utsikt
över Siljan

Åsengården ligger 350 m över
Siljans nivå. Utsikten kan ej
beskrivas, den måste ses.

Utnyttja våra höstpriser!

Nu är det dags att boka
inför Jul och Nyår
och Vasaloppet.

STUGOR • RUM • CAMPING

OBS! Ny e-post

Hyr per dygn, kortvecka eller vecka.
Tel: 0250-210 70, 070-546 65 41 • Fax: 0250-215 40
asengarden@telia.com • www.asengarden.nu

STIFTELSEN ANSVAR FÖR FRAMTIDEN

Stiftelsen Ansvar för Framtidens syfte är att främja nordiskt
samarbete och vetenskaplig forskning rörande den helnyktra
livsstilen och opinionsbildning för denna, samt att med denna
inriktning också främja vård och fostran av barn.

Projektansökningar ska vara stiftelsen tillhanda
senast 30 september 2006.

www.ansvarforframtiden.se

Nytt sparkonto
ger dig högre
ränta: **2,35%**

Besök www.salusansvar.se/iogtnto

För mer information kontakta SalusAnsvar Kundcenter
telefon: 0200-87 50 30, e-post: kundcenter@salusansvar.se

Förmånskonto Kapital med ett sparbelopp över 10 000 kr. Räntesats fr o m 1 juli 2006
I samarbete med Bank2 Bankaktiebolag.

I samarbete med SalusAnsvar

20

30

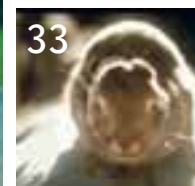

10

OMSLAGSBILD: MARIA ANNAS

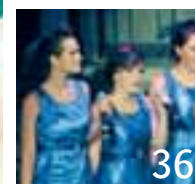
28

33

24

36

INNEHÅLL

ACCENT NR 7 2006

VAR TREDJE DÖD I TRAFIKEN ALKOHOLPÅVERKAD	4
FRIHAMN FÖR HEMLÖSA	6
MOTKRAFT – ATT FÖREBYGGA PROBLEMEN	10
HILLEVI WAHL	20
UPPFINNARGLÄDJE	24
HAPPY PLANET INDEX	28
HÖG PÅ SHOPPING	30
VILL VÄCKA BARNENS TANKAR	33
VAD VILL IOGT-NTO MED SINA FOLKHÖGSKOLOR?	36
TÅRTTANTEN	45
IOGT-NTO SVARAR BENNY HAAG	48

FASTA AVDELNINGAR

NYHETER	4
HÄLSA	28
RECENSIONER	32
HALLÄ DÅR	33
KRÖNIKA	34
KRYSS	35
DEBATT	48
LEDARE	50
NÄSTA NUMMER	51

VÄLKOMMEN

När strålkastarna slocknat

När jag skriver de här raderna är valrörelsen inne i sitt mest intensiva skede. När du läser dem, är valdagen redan över, och vi vet förhoppningsvis vilka som ska styra både i landet och ute i kommunerna de närmaste fyra åren. Sådana gånger kan det kännas frustrerande att jobba på en månadstidning med lång pressläggning. Men när valaffischerna är nerrivna och nyhetsreportrarna jagat vidare, är det minst lika viktigt som tidigare att berätta om verkligheten och människorna bakom rubrikerna, att påminna politikerna om de problem som de helst vill glömma och lyfta fram dem som försöker hitta lösningar.

Det vill vi göra i Accent. Alkoholpolitiken är ett av de områden som sällan ligger högst på partiernas dagordning. Men Maria Zaitzewskys intervju med författaren Hillevi Wahl om hur det är att växa upp som barn till missbrukare, visar varför den alltid borde göra det – och varför vi måste fortsätta att påminna om det.

I det här numret berättar vi också om det viktiga men ogla-

morösa arbetet med att förebygga alkohol- och andra drogproblem, om vad forskarna vet om olika metoder för förebyggande arbete. När du bläddrar vidare, hittar du som vanligt också nyheter, reportage, debatt och möten med människor som har något att berätta.

Och som vanligt tar jag gärna emot synpunkter på tidningen. eva.ahlstrom@iogt.se ■

”Men när valaffischerna är nerrivna är det minst lika viktigt som tidigare att berätta om verkligheten bakom rubrikerna.”

Eva Åhlström
chefredaktör

Alkoholrekord i trafiken

Var tredje bilförare som dör är alkoholpåverkad

Var tredje bilförare – 34 procent – som avled i trafiken ifjol hade druckit alkohol. Det är den högsta siffran sedan statistiken började föras av Vägverket.

Sammantaget minskar antalet trafikdöda, men förare med det farligaste beteendet är svårt att komma åt.

Ifjol avled 450 personer i trafiken, en fortsatt minskning. Men andelen alkoholpåverkad bilförare ökar samtidigt, ifjol var de 34 procent, den högsta siffran sedan statistikinsamlingen startade 1989. Åtta av tio av de döda förarna är män och ungdomar under 25 är överrepresenterade.

Färre dör i trafiken

Utvecklingen att trafikdöden minskar, men att andelen alkoholpåverkad ökar är bekymmersam och knepig att komma åt, enligt Vägverkets generaldirektör Ingemar Skogö.

– Det är trafikanter som i många fall medvetet bryter mot systemet. Vi utformar skyddsåtgärder för att skydda de som inte vill bryta mot systemet, säger han till SR Ekot.

Han vill genom folkbildningskampanjer mer påverka opinionen om att alkohol och trafik inte hör ihop, men även straff och övervakning måste skärpas, anser han.

Han tycker att ännu fler nya fartkameror bör sättas upp, i

Färre dör i trafiken, men andelen alkoholpåverkad ökar.

”Vi måste folkbilda bättre”, säger Vägverkets generaldirektör Ingemar Skogö. FOTO: HASSE ERIKSSON

Det är trafikanter som i många fall medvetet bryter mot systemet.

VÄGVERKET'S GENERALDIREKTÖR INGEMAR SKOGÖ.

dag är 700 kameror på gång. Men även alkohol har en preventiv verkan. Många rattfyllerister har hög återfallsfre-

kvens, och antalet döda och skadade i trafiken skulle minska kraftigt om dessa tvingades installera rattlås för att få behålla körkortet. Det visar även en studie av Statens väg- och transportforskningsinstitut, VTI.

Alkolås handelshinder

Regeringens trafikutredare Karin Svensson Smith föreslår att alla nya bilar senast från 2012 ska utrustas med alkolås. Men det kan samtidigt betraktas som ett handels hinder av EU.

Alkoholkonsumtionen har ökat kraftigt efter Sveriges

inträde i EU, idag till över 10 liter ren alkohol per invånare över 15 år. För varje procentenhet som totalkonsumtionen stiger så följer antalet trafikdöda påverkade med.

– Svenska folket dricker oftare i dag än för tio år sedan och då blir det fler tillfällen när drickande kommer i konflikt med att man behöver transport till det ena eller andra stället. Då ökar risken för att man tar ett dåligt beslut och ger sig ut i trafiken påverkad, säger Hans Laurell, Vägverkets drogexpert till Sundsvalls Tidning.

Alkoholproblem vanligt

De flesta som ertappas med alkohol i kroppen vid rattnykterhetskontroller visar sig också ha alkoholproblem i allmänhet. Därför förordar Vägverket en utökning av den så kallade Skellefteåmodellen i landets kommuner. Ertrappade bilförare erbjuds då direkt på plats tid för samtal om behandling och det har visat sig att de i den situationen är beredda att ta tag i sina problem.

SVEN LILJESSON/DRUGNEWS

IOGT-NTO: ”Bildningskampanjer nästan verkningslösa”

Vägverkets generaldirektör Ingemar Skogö vill sätta in folkbildningskampanjer mot det allt ökande antalet rattfyllerister.

– Informationskampanjer ensamt är i stort sett verkningslösa, säger IOGT-NTOs drogpolitiskt ansvariga Sofia Modigh.

Att var tredje som dör i trafiken

är alkoholpåverkad är ett direkt resultat av att totalkonsumtionen har ökat. När folk i gemen dricker mer, dricker också den här gruppen människor mer, menar Sofia Modigh.

– Inga åtgärder i världen spelar någon roll om till exempel skatten på alkohol skulle sänkas. Fyllekör-

ningarna ökar om det dricks mer.

Modigh efterlyser ett paket av åtgärder: bevarad alkoholskatt, höjd upptäcktsrisk med fler utandningsprov från polisens sida, bättre information på trafikskolorna och riktade informationskampanjer till högkonsumenter av alkohol.

MÅRTEN GUDMUNDHS

Kriget på Sri Lanka mellan gerillan och armén har trappats upp kraftigt.

Forut kvar på Sri Lanka

Krigstillstånd råder nu på Sri Lanka i och med att konflikten mellan gerillan och regeringen har trappats upp. IOGT-NTOs samarbetsorganisation Forut, har dock inte behövt evakuera någon personal från de krigsdrabbade områdena, Vanni och Jaffna.

– De ansvariga cheferna befann sig på semester när stridigheterna bröt ut. De arbetar nu på vårt kontor i Colombo, säger Joakim Ruist, biståndsansvarig på Internationella Institutet.

Han berättar att det dock finns lokalanställda kvar i bland annat Jaffna, men att verksamheten ligger nere, på grund av utgångsförbud och brist på förnödenheter.

Ingen evakuering

Att evakuera all personal från Sri Lanka är inte aktuellt i nuläget. Arbetet med de projekt som inte ligger i drabbade områden fortskrider ungefär som vanligt, även om vaksamhet och viss oro råder hos de anställda. MARIA ZAITZEWSKY

”Vi talar om en accelererande och mycket oroande utveckling.”

ECKART KÜHLHORN, PROFESSOR I SOCIOLOGISK ALKOHOLFÖRSKNING OM ALLT FLER ALKOHOLRELATERADE VÄLDSBROTT

Alkohol orsakar fler våldsbrott

BROTT Under de två senaste åren har antalet våldsbrott ökat markant. Och det är svenskarnas ökade alkoholkonsumtion som ligger bakom. Förra året anmäldes 65 000 våldsbrott.

Det är unga män i åldrarna 20 till 30 år som står för den största ökningen. Berusade slåss de vid bar- och restaurangbesök. Tre av fyra gärningsmän är berusade liksom varannat brottsoffer. Forskningen visar att för varje liter den genomsnittliga alkoholkonsumtionen ökar stiger våldsbrottsligheten med sju procent, skriver Dagens Nyheter.

Två av tre positiva till drogtest

DROGTEST Två av tre svenskar tycker att högstadi- och gymnasieskolor ska få drogtesta eleverna, visar en ny Sifo-enkät.

Av de 1000 personer som i augusti besvarade enkäten var 67 procent positiva, 25 procent sade nej och åtta procent var tveksamma eller visste ej, rapporterar Drugnews.

Minimiskatter på alkohol höjs i EU

SKATTER EU-kommissionen föreslår att EUs minimiskatt på alkohol höjs med 30 procent. Detta genom att höja enligt inflationen från 1993-års nivå till 2005-års nivå. Effekten blir dock marginell. De flesta EU-länder, inklusive Sverige, har redan högre alkoholbeskattning än miniminivåerna. I Tyskland blir skatten ungefär en eurocent högre. Länder som får höja skatten på öl är Lettland, Litauen, Tyskland, Tjeckien, Spanien, Luxemburg och Malta. På starkvin tvingar sex medelhavsländer att höja och på starksprit berörs endast Slovenien och Cypern.

Höjningen är tänkt att träda i kraft januari 2008. Några nya EU-länder kan få dispens till 2010 om de begär det, uppger Nordisk alkoholpolitik och alkoholreklam.

Två miljoner till nio kommuner

STÖD Mindre tillgång till alkohol och andra droger. Förstärkta insatser inom skolan, krogen och föreningslivet. Det är vad två miljoner bidragskronor från Alkoholkommittén och Mobilisering mot narkotika ska användas till i nio kommuner i Jämtlands, Norrbottens och Södermanlands län.

Svensk narkotikapolitik får FN-beröm

NARKOTIKA Narkotikaanvändningen i Sverige har de senaste fem åren minskat, i motsats till den generella trenden i Europa. För detta får Sverige beröm av FN:s drog- och brottsbekämpningsorgan, UNODC. En av få svagheter i svensk politik är enligt UNODCs rapport att det finns ett stort antal tunga missbrukare.

Frihamn för hemlösa

Tak över huvudet och att slippa bli ivägkörd på morgonen uppskattas av de hemlösa som vistas på Frihamnen.

Där Helsingborgs kommun brister, går Hemlösas hus in och hjälper de mest utsatta uteliggarna och missbrukarna. Huset fungerar som ett kollektiv och drivs av den ideella föreningen Frihamnen. Här passerar varje dag ett 60-tal hemlösa. Minst 40 personer övernattar sedan 1 februari i år.

Stekångorna får luften att tjockna i köket i Hemlösas hus i Helsingborg. Det är dags för luch och fläskkotletter står på menyn. Vid ett bord står Thomas Karlsson och J-E Wehlin och skär upp fikabröd till eftermiddagskaffet lite senare.

I killarnas sovrum vaknar Nick upp efter en lång natts sömn. Han är abstinsdarrig och yrvaken. Han är bara 20 år, men en veteran bland de hemlösa. Nu har han funnit sin plats bland alla obä-

dade sängar och madrasser som trängs i det långsmala rummet.

– Förut bodde jag här och där, i trappuppgångar och så. Nu har jag det här och tur att det finns. Att man får sova ut, att man slipper bli utslängd. Jag har knarkat i fem år. Nu orkar jag börja tänka på att ta mig ur missbruket. Jag är ju ännu ung, säger han och sträcker på sig i dunklet.

Vid denna sena timme är han nästan ensam i rummet. Men nattetid sover

minst tjugo män härinne. Lika många kvinnor tränger ihop sig i ett annat rum. Det var från början tänkt att det skulle finnas tolv sängplatser, men behovet visade sig vara oändligt mycket större än så, när Hemlösas hus blev nattöppet den 1 februari.

– Och vi vill ju inte slänga ut någon som behöver tak över huvudet. Så vi brukar ordna plats för alla. Vi tar fram madrasser och lägger på golvet i värsta fall, säger Anita, som har varit här i ett år. Hon vill inte vara med på bild, men berättar gärna om verksamheten.

Här finns fem personal anställda. Ytterligare andra ställer upp ideellt.

Anita beskriver Hemlösas hus som ett slags kollektiv. Miljön är hemlik och den mänskliga värmen är påtaglig. Här finns till och med en hund som lufsar runt.

– Alla blir väl bemötta oavsett om de är påtända eller inte. Vid behov kontaktas läkare, myndigheter eller psyket. Man får sina kläder tvättade och varm mat. Betalar för målen gör man i slutet av månaden, när man fått sina pengar. Ingen blir utslängd på gatan, om man inte betar sig illa förstås, säger Anita och nämner att samarbetet med polisen är gott. De brukar köra hit hemlösa som driver runt.

Räddningen för många

Anita anser att Hemlösas hus har varit räddningen för många av Helsingborgs omkring 500 hemlösa. Huset tar vid där kommunen står handfallen.

En kvinna, som vill vara anonym, instämmer.

– Ja, hit kommer de som är allra längst ner på samhällstegen, de som inte kom- ►

Rörigt och trångt - men alla får plats ändå. Ingen som har behov av en sovplats stängs ute. I värsta fall tar man fram extramadrasser ur skåpen och bäddar på golven lite överallt.

”Hit kommer de som är allra längst ner på samhällstegen. De anses vara hopplösa fall.”

ANONYM KVINNA PÅ HEMLÖSAS HUS FRIHAMNEN

En kopp kaffe, en pratstund, att bara få vara känns skönt. Frihamnen är nästan som ett riktigt hem, tycker de här två killarna, som inte vill ha med sina namn i tidningen.

J-E Wehlin och Thomas Karlsson hjälper gärna till i köket. Här vankas det kaffebröd till eftermiddagsfikat. J-E Wehlin är inte bara engagerad i Frihamnen, han är också aktiv inom Hemlösas teater.

► munen klarar. Många orkar inte med de krav som ställs och hamnar helt utanför systemet. De anses vara hopplösa fall. Vi hade en ung tjej som bott i skogen i flera år. Hon hade inte ens socialbidrag. De personerna kan komma hit och få stöd och hjälp. Alla har ju ett människovärde, alla har rätt att få mat och tak över huvudet, säger hon.

– Jag tror också att många påverkas i positiv riktning av att vara här. Man har någonstans att vara på dagen, man får tid att fundera, samtala med kunnig personal och pusta ut. För några kan det vara första steget till att bli fri från sitt missbruk, inflikar Thomas Karlsson och lassar upp den sista bullen i fikakorgen.

Hemlösas företrädare

Initiativtagare till Hemlösans hus är Björn O Anderberg, en före detta lokalpolitiker, som kring sekelskiftet gick från att vara kommunstyrelsens ordför-

BJÖRN O ANDERBERG

”Mitt engagemang kommer från hjärtat, jag anser att alla människor har ett värde.”

BJÖRN O ANDERBERG, INITIATIVTAGARE

rande och stark moderat till att bli de hemlösas företrädare.

Steget mot att börja arbeta med de hemlösa togs 1999. Då uppvaktades han av kyrkoherdar som, tillsammans med kom-

mun och landsting, ville göra något inför millennieskiftet. Man ville gärna satsa på något som gagnade samhället och som man kunde samla in pengar till.

Björn, som hade lagt märke till alla hemlösa, föreslog att man skulle göra en insats för just den gruppen. Projekt Hemlösa startade. Man äskade statliga pengar och 2001 blev Hemlösans hus verklighet, liksom teatergruppen Stumpen (som Accent skrev om i nr 4 2006).

Engagemang från hjärtat

Men när Björn O Anderberg så småningom lämnade posten om ordförande, försvann också de statliga medlen.

– Den status jag hade haft som politiker försvann. Men jag ville fortsätta ändå, på något annat sätt. Mitt engagemang kommer från hjärtat, jag anser att alla människor har ett värde, oavsett hur man lever. Jag kunde inte bara släppa detta, säger han.

Även om det är trångt är tanken att det ska kännas som ett riktigt hem och ett 25-tal personer är mantalsskrivna på Hemlösans hus.

Lösningen blev bildandet av en obunden, ideell förening som döptes till Frihamnen. Pengarna kommer numera från bland annat föreningsbidrag och generösa privatpersoner.

– Tanken med de Hemlösans hus är att ge de hemlösa en plats att bara vara på, en plats som skänker trygghet och medmänsklighet. Här kan de tvätta kläder, sköta sin hygien, sova, äta och umgås. Det ska vara som ett riktigt hem och här har också ett 25-tal personer skrivit sig, berättar Björn O Anderberg och tillägger att tanken med Frihamnen inte bara handlar om tak över huvudet för de hemlösa, utan om ett vidare synsätt som inkluderar motivation och medverkan till ett drogfritt liv. Att få komma till Hemlösans hus kan vara ett första steg i rätt riktning, tror han.

– Vi ska vara som en öppen famn för de hemlösa – eller en frihamn om man så vill! ■

”För några kan det vara det första steget till att bli fri från sitt missbruk.”

THOMAS KARLSSON PÅ HEMLÖSAS HUS

För den som saknar skor eller kläder eller bara vill byta, finns det skänkta plagg och skodon att låna eller ta.

Motkraft

GÅR DET ATT FÖREBYGGA ALKOHOL- OCH ANDRA DROGPROBLEM?

Att förebygga är bättre än att försöka bota alkoholproblem. Det är alla överens om. Men det är lättare sagt än gjort säger forskarna. IOGT-NTO menar att vuxnas inställning till alkoholen är den viktigaste motkraften till ungas drickande. I "Spela tillsammans" får de lära sig hur de kan vara det.

“Det som inte är förbjudet räknar ungdomarna som tillåtet. Det är alltså viktigt för vuxenvärlden att vara tydlig.”

KNUT SUNDELL, FORSKNINGSLEDARE PÅ FOU-ENHETEN I STOCKHOLMS STAD.

Vad fungerar och vad fungerar inte i förebyggande arbete? Vad säger forskarna?

– Det mesta vet vi ingenting om, säger Knut Sundell, forskningsledare på FoU-enheten i Stockholms stad. Förebyggande arbete är ett område som är besjälade mer av tro än av vetande.

– Det tar tid att få fram säkrare forskning, så inom överskådlig tid vet vi inte mycket om vad som är bra.

Han förklarar att det i Sverige pågår eller planeras 19 utvärderingar av drogförebyggande projekt.

– Det är inte mycket. Men vi är på väg från ingen kunskap till lite kunskap.

I USA däremot har man under lång tid satsat stora pengar på preventionsforskning, och de viktigaste slutsatserna därifrån verkar gälla även i andra länder och kulturer.

Knut Sundell har tillsammans med kollegan Martin Forster ställt samman de lärdomar som kan dras av en rad amerikanska studier.

– Utgångspunkten för alla effektiva program är en bestämd teori om ”risk- och skyddsfaktorer” som man försöker påverka.

Riskfaktorer är till exempel utanförskap, förväntningar från kompisar, föräldrar som bjuder. Skyddsfaktorer kan vara tillhörighet, känsla av sammanhang, tydliga regler.

– Det är inte alkoholkonsumtionen i sig man försöker påverka utan risk- och/eller skyddsfaktorer som påverkar alkoholkonsumtionen - och också andra droger, mobbning, kriminalitet, förklarar Knut Sundell.

Några generella slutsatser vågar han dra:

* Effekten blir större om man arbetar med flera riskfaktorer samtidigt.

* Enbart undervisning har ingen märkbar effekt. Traditionell ANT-undervisning är alltså rätt värdelös. För att ge effekt måste den kombineras med något som skapar förändring hos omgivningen, till exempel gemensamma regler och förhållningssätt.

– Det kan också vara att bygga upp den sociala kompetensen, till exempel förmågan att tacka nej.

* Programmet måste vara anpassat för den åldersgrupp man vill påverka.

– Just nu arbetar vi i Stockholms skolor med ett heltäckande program i årskurs 6. Det är viktigt att avslöja ”majoritetsmissförståndet” – alla andra får, alla andra har provat ... innan de flesta redan har provat det man vill förebygga.

* Skyddet ökar om man arbetar på flera olika arenor samtidigt, till exempel elever, föräldrar och skolpersonal.

– Det som inte är förbjudet räknar ungdomarna som tillåtet. Det är alltså viktigt för vuxenvärlden att vara tydlig: att föräldrarna inte bjuder på alkohol hemma, att butiken inte säljer till minderåriga och så vidare.

* Korta program ger korta effekter. Långsiktiga program ger effekter som varar längre.

– Därför är det bra med program som pågår under hela skoltiden, med återkommande repetitioner och förstärkning.

Knut Sundell understryker också att det gäller att genomföra ett helt program, inte bara plocka russin ur kakan. Viktigt är också att den som är ansvarig för ett preventionsprogram får ordentlig utbild-

Vad fungerar?

Enbart undervisning har ingen märkbar effekt. Traditionell ANT-undervisning är alltså rätt värdelös. För att ge effekt måste den kombineras med något som skapar förändring hos omgivningen, till exempel gemensamma regler och förhållningssätt.

- ning och har någon att vända sig till när han eller hon får problem.
- Inte någon konsult som river av en show och sedan drar vidare.

VID DET HÄR LAGET BORDE DET VARA allmänt känt att enbart information är rätt värdelöst. Varför är det då så populärt att ständigt föreslå en informationskampanj?

– Det är enklast att göra, säger Knut Sundell. ”Vi är ju rationella varelser”, brukar det heta. Det stämmer till en del, men vi är också irrationella.

För att man ska kunna säga något om vad som fungerar och inte är det enligt Knut Sundell absolut nödvändigt med jämförande studier, alltså att man jämför två grupper, ”med och utan intervention”, det vill säga en grupp som utsatts för påverkan i någon form och en kontrollgrupp som inte påverkats.

– Man kan inte lita på vad de berörda uttalar sig om, till exempel genom att prata med en grupp föräldrar efter något program. De känner inte till några alternativ, och vi kan inte veta vad som hänt om de inte deltagit.

Han berättar om en mycket långsiktig studie av ett program för pojkar i ett slumområde i USA. En grupp fick förstärkt socialt stöd, en grupp inte. De som fått stödet var efteråt mycket nöjda och förklarade att det varit mycket positivt och inneburit en vändpunkt i deras liv. Men när man sedan jämförde kriminalitet, ohälsa och missbruk i de båda grupperna, visade det sig att de som fått stödet klarat sig betydligt sämre än de som inte fått det.

– Jag vill alltså varna för alltför långtgående slutsatser.

En lärdom från den och andra studier är att människor i grupp påverkar varandra.

– En grupp ungdomar i riskzonen lär sig antisocialt beteende av varandra. Det är samma sak med fängelserna. Det man inte kan innan om kriminalitet lär man sig där.

När ett nytt arbetssätt ska införas, gäller det att börja med en grupp som är intresserad och beredd att verkligen satsa på det – och ge gruppen och chefen stöd under en lång period. Man ska förstås inte börja med dem som är allmänt negativa, men inte heller med dem som genast hoppar på allt som är nytt och sedan tröttnar så fort de stöter på motstånd.

– När 30-40 procent har accepterat arbetssättet, då kan man som utbildare dra sig tillbaka, inte förr. Uthållighet är en nyckel till förändring.

EN ATTITYDUNDERSÖKNING I ÅTTAN blev en väckarklocka på Genarps skola utanför Lund. Skolledningen och föräldrarna bestämde sig därför att bjuda in Peter Tuvegård, IOGT-NTO-konsulent i Malmö/Lund. Föreläsningen Spela tillsammans

Vad fungerar?

Skyddet ökar om man arbetar på flera olika arenor samtidigt, till exempel elever, föräldrar och skolpersonal.

– Föräldrar kan och måste bli ett mer samspelt lag. Men då måste de spela mer gemensamt, understryker Peter Tuvegård.

FOTO: TOMMY ARVIDSSON

Föreläsningen har gett Jerry Wahlgren och de andra föräldrarna en hel del att fundera på.

FOTO: TOMMY ARVIDSSON

FAKTA/SPELA TILLSAMMANS

■ Våren 2006 testades föräldraföreläsningen Spela tillsammans av åtta föreläsare vid 29 tillfällen i olika delar av landet. Efter föreläsningarna har 382 föräldrar med barn i sexan, sjuan och åttan svarat på en enkät. De är överlag mycket nöjda med kvällen och innehållet. Genomsnittsbetyget för kvällen som

helhet är 5 på en 6-gradig skala, där 1 är dålig och 6 mycket bra.

50 procent svarar klart ja på frågan om de kommer att ha nytta av föreläsningen, 4 procent svarar nej och 46 procent att de kommer att ha användning för något av det de fått med sig. 91 pro-

cent svarar att de vill rekommendera föreläsningen till andra föräldrar.

Nästan alla tycker att det är viktigt att prata med andra föräldrar om gemensamma förhållningssätt till ungdomar och alkohol. 98 procent svarar att det är viktigt eller mycket viktigt, 2

procent att det inte är viktigt.

Spela tillsammans är en metod som bygger på IOGT-NTOs utgångspunkter och Örebro preventionsprogram. Den består av en föräldraföreläsning i årskurs 6 eller 7 och en uppföljningskvart i sjuan och åttan (eller åttan och nian).

“Jag vill veta hur bilden ser ut nu. Det är lätt att nonchalera problemen och att man tror att man vet hur det är. Alla utsätts för ett val.”

HELEN HASSLÖF, FÖRÄLDER MED DOTTER I ÅTTAN I GENARPS SKOLA UTANFÖR LUND.

satte fart på diskussionen. Det såg dock först lite oroväckande ut när Peter Tuvegård laddar upp inför sin föreläsning Spela tillsammans på Genarps skola. Skolledningen är på plats liksom närpolisen, medborgarkontoret, fritidsgården och föräldrarådet. Men sommaren har just anlänt till Skåne med sol och värme. Biträdande rektorn Krister Ahlm ser aningen bekymrad ut. Han frågar sig om den vackra sommarkvällen ska hålla föräldrarna hemma.

Strax innan Peter sätter igång så har det i alla fall kommit en skara intresserade mammor och pappor till barn i både sexan, sjuan, åttan och nian.

– Det finns mer alkohol än man tror i de små byarna, svarar Britt Wahlgren, mamma till en trettonårig pojke som ska börja i sjuan, på frågan om vad som lockat henne till föreläsningen.

Helen Hasslöf har en dotter som går i åttan. Hon är här för att informera sig.

– Jag vill veta hur bilden ser ut nu. Det är lätt att nonchalera problemen och att man tror att man vet hur det är. Alla utsätts för ett val, säger hon.

VALET SOM ALLA STÄLLS INFÖR är också något som Peter tar upp i föreläsningen. Han börjar med att resonera kring 18-årsgränsen. Den är till för att skydda ungdomarna, konstaterar han.

Barnen och ungdomarna måste göra valet själva, framhåller Peter, men föräldrarna kan påverka deras val. De ungas val i livet liknas vid en fotbollsmatch om ungdomarnas beteende. Ungdomarna har ett klart övertag i matchen. De kommunicerar mycket med varandra och samspelar oftast bra. Föräldrarna är inte fullt lag, och de tränar inte alls lika mycket som ungdomarna. De tränar bara på föräldramötena.

– Men tillsammans kan vi ta hem matchen, fastslår Peter.

Föräldrarna är på alerten när han ber dem ge de argument ungdomar brukar komma med för att få lov att skaffa alkoholhaltiga drycker. ”Men alla andra får ju”, ”Det är bättre att du köper ut än att någon annan gör det” och ”Jag lovar att bara dricka det jag får av dig”, är några exempel.

Vad fungerar?

Effekten blir större om man arbetar med flera riskfaktorer samtidigt. Programmet måste vara anpassat för den åldersgrupp man vill påverka. Korta program ger korta effekter. Långsiktiga program ger effekter som varar längre.

Många ungdomar prövar gränserna på olika sätt. Det är en naturlig del av tonåringars väg mot frigörelse från föräldrarna, understryker Peter som då och då kryddar framställningen med egna erfarenheter som förälder till tre barn.

Därefter går han igenom viktiga rön när det gäller ungdomars alkoholvanor. Allt är inte elände. Debutåldern är ganska konstant 14-15 år sedan 1970, men just här i Lunds kommun är den något lägre. Bland killarna har drickandet minskat något, medan det har stigit bland tjejerna.

Statistiken visar att ytterst lite dricks i sexan, men i nian ligger mängden på över tre liter ren alkohol per elev och år. När barnen går i sexan bör det alltså finnas mycket att göra för att fördröja debuten. Och unga gillar vuxna som är tydliga... Ett annat viktigt faktum är att nästan hälften av eleverna i nian aldrig varit berusade. Det kan vara något att bygga på när barnen säger att "Alla andra..."

PETER FÅR FÖRÄLDRARNA ATT GEMENSAMT rada upp olika riskfaktorer och skyddsfaktorer och resonera om sådant som kan minska riskfaktorerna och öka sådant som fungerar som ett skydd. Om ungdomar dricker eller inte handlar mycket om förväntan, tillfälle och tillgänglighet.

– Släkt en av dessa tre, så försvinner risken, säger Peter, och föräldrarna ser ut att vara med på noterna.

Mammorna och papporna placerar sig årskursvis när föreläsningen går över till gruppdiskussioner. I centrum står frågan om föräldrarna kan enas kring någon gemensam regel för att minimera risken för att barnen ska börja dricka. Diskussionerna blir livliga. Grupperna tror att alla föräldrar i Genarp bör kunna enas om ett totalförbud mot alkohol så länge barnen går i grundskolan. Den överenskommelsen ska läggas ut på skolans hemsida och skickas ut till alla föräldrar.

– Bra att det blev så konkret med överenskommelsen. Annars försvinner det så lätt, säger Helen Hasslöf när det är dags att sätta punkt i sommarkvällen.

I SKÅNE ARBETAR EN AV IOGT-NTOS hittills 20 regionala förebyggargrupper, just nu med en särskild satsning i Malmö-Lund-området.

– I slutet av oktober vill jag lägga in en utbildning för lokalföreningarna, säger Gunnar Haraldsson.

– Ja, men den 27-29 oktober är det rikssamling för förebyggargrupperna, säger Per Wihlborg och bläddrar i kalendern. Där måste vi vara med.

När förebyggargruppen träffas i Lund för att planera höstens arbete, verkar största problemet vara att få kvällar och helger att räcka till för allt de vill göra.

Distriktet gör en tvåårig satsning i storstadsområdet Malmö-Lund, och det förebyggande arbetet är en viktig del i den satsningen. Peter Tuvegård, som tidigare var en av de förtroendevalda i gruppen, har anställts för att jobba med projektet. Han är också en av "piloterna" som testat föräldraföreläsningen Spela tillsammans och gruppen har bestämt sig för att satsa vidare på den metoden.

– För skolan är det enkelt att arrangera, och för oss är det en bra metod som vi tror ger resultat, säger Peter.

– Men vi erbjuder också möjlighet att bygga på med andra metoder, som Stark och klar, Ung och kung, Våga. Upplägget blir lite olika i olika skolor, och vi försöker anpassa oss efter deras önskemål.

I Lund genomförs projektet i samarbete med kommunen, och där erbjuds nu både kommunanställda och IOGT-NTO-medlemmar möjlighet att delta i Prime for life-kurser.

NÄR FÖRBUNDET INBJÖD TILL utbildning för förebyggargrupper, var Skånedistriktet snabbt med på noterna, och den här gruppen deltog i den första utbildningen på Madeira.

– Det var väldigt nyttigt, konstaterar Per Wihlborg som leder gruppen. När vi kom hem var vi på det klara med hur vi ville arbeta. Kursen gav inspiration att dra igång något

– Vi fick insikt i olika metoder och teorin bakom dem, säger Peter. Och det gav en helt annan förståelse för vad förebyggande arbete är.

“Om ungdomar dricker eller inte handlar mycket om förväntan, tillfälle och tillgänglighet.”

“Vi fick insikt i olika metoder och teorin bakom dem.”

PETER TUVEGÅRD

Det började med en aktivitetsvecka i Hörby i februari i år i samarbete med UNF, Svenska Kyrkan, Hela Människan och fritidsgårdarna. Ett högst påtagligt resultat av veckan är ett 50-tal nya medlemmar.

– Vi hade möten, utställningar på biblioteket och aktiviteter på skolorna, berättar Peter. Och vi skapade nätverk för fortsatt samarbete.

Samtidigt började gruppen diskutera en satsning i Malmö-Lund, sökte och fick pengar från förbundet.

– Utan kursen hade vi aldrig vågat dra igång ett så stort projekt, säger Per. Att vi kunde anställa Peter var också en förutsättning för satsningen.

– Det är svårt att genomföra helt ideellt. Man

måste kunna träffa folk på dagtid, till exempel i kommunen eller i skolan.

PER KONSTATERAR ATT DET TAR ETT TAG innan ett kongressbeslut får genomslag ute i IOGT-NTO-landet.

– Det var några år sedan kongressen lade fast att vi ska ha tre verksamhetsområden. Och först nu har det slagit igenom hos oss. I förfölj hade vi ett möte där vi bestämde oss för att fördela arbetet enligt förbundets modell, och från och med årsmötet i fjol har vi tre grupper i distriktsstyrelsen som arbetar med varsitt område.

Per leder förebyggargruppen, som består av fyra förtroendevalda och fyra anställda. Från distrikts-

– Vi har blivit tydligare, och det ger oss framgång, förklarar Per Wihlborg som leder IOGT-NTOs förebyggargrupp i Skåne.

FOTO: EVA ÅHLSTRÖM

► styrelsen ingår förutom han själv och Gunnar Haraldsson också Bengt Edquist och Tony Nilzon som inte kunde vara med den här kvällen. De anställda är förutom Peter distriktskonsulenten Carl-Erik Hylander och två UNF-konsulenter.

En del av Carl-Eriks tid går just nu åt till att prata med nya medlemmarna och höra vilka som vill delta aktivt i någon verksamhet. Skånedistriktet har hittills i år fått 715 nya medlemmar. Han är övertygad om att en del av de nya i Malmö-Lundområdet vill engagera sig i det nya projektet.

– Att utveckla lokalföreningarna är också en del av projektet. Och kretsen i Malmö har levt upp tack vare den här satsningen.

– Vi är ju inte någon liten organisation för inbördes beundran, säger Gunnar. Vi måste synas och höras mer. Det är därför jag vill att vi ska ordna utbildning för lokalföreningarna om hur vi arbetar idag.

Carl-Erik konstaterar att mediebildens av IOGT-NTO i Skåne blivit mer positiv, och Per tycker att de mer och mer framstår som en positiv resurs i samhället.

– Vi har blivit tydligare, och der ger oss framgång. Men det är fortfarande ett pedagogiskt problem att övertyga våra egna om att vi har ett framgångsrecept.

ALLT VAD IOGT-NTO GÖR och gjort genom åren är i någon mening förebyggande arbete, insatser för att förebygga alkohol- och andra drogproblem. Men i sin nuvarande form är det förebyggande arbetet en process som startade 2001 med uppdelningen på de tre verksamhetsområdena.

– En utgångspunkt för vårt arbete är att uppdraget för vuxenförbundet IOGT-NTO är att påverka vuxna, förklarar Per-Åke Lundin, som är verksamhetsansvarig.

– Det har varit en kamp, tillägger han. Vi får alltid höra att ”ungdomar är problemet”, ”debutåldern sjunker” och ”ungdomarna har ökat sin konsumtion”. Men det stämmer inte. Debutåldern har inte sjunkit, och ungdomarna har inte ökat sin konsumtion. Vuxna har däremot ökat sin konsumtion dramatiskt.

Dagens ”förebyggeri” har två huvudspår: vuxnas ansvar för att unga inte dricker och vuxnas ansvar för sitt eget drickande.

– Den inriktningen bygger på forskning, säger Per-Åke. Idag vet vi att om man lagt ner samma kraft på föräldrarna som på ungdomarna under de gångna 20 åren, skulle ungdomarna vara ”tvärnyktra” vid det här laget.

Den allmänna debatten om ungdom och alkohol handlar mest om skolans roll, och många av de metoder som prövats är inriktade på skolan.

“Vi får alltid höra att ‘ungdomar är problemet’, ‘debutåldern sjunker’ och ‘ungdomarna har ökat sin konsumtion’. Men det stämmer inte. Debutåldern har inte sjunkit, och ungdomarna har inte ökat sin konsumtion. Vuxna har däremot ökat sin konsumtion dramatiskt.”

PER-ÅKE LUNDIN, ANSVARIG FÖR IOGT-NTOS FÖREBYGGANDE ARBETE.

– Men skolan är en miljö av flera där vuxnas förhållningssätt är viktigt, säger Per-Åke. Andra miljöer är familjen, idrotten, fritidsgården, scouterna och andra föreningar. Varje social arena måste ta ansvar för sitt område.

Han och hans medarbetare har utvecklat ett planeringsverktyg som anpassats för olika arenor, och som förebyggargrupper runt om i landet fått utbildning i att använda. Modellen är hämtad från brottsförebyggande arbete.

FÖR ATT UNGDOMAR SKA DRICKA krävs förväntan (från dem själva, kompisar, föräldrar eller andra), tillgänglighet (till exempel ett öppet barskåp hemma, någon som säljer från bilen) och tillfällen.

Allt detta kan påverkas av olika risk- och skydds-

– Vi vill in tidigare. Vi vill in mellan bruk och riskbruk, säger Per-Åke Lundin, ansvarig för IOGT-NTOs förebyggande arbete.

Vad fungerar?

Dagens ”förebyggeri” har två huvudspår: vuxnas ansvar för att unga inte dricker och vuxnas ansvar för sitt eget drickande. Idag vet vi att om man lagt ner samma kraft på föräldrarna som på ungdomarna under de gångna 20 åren, skulle ungdomarna vara ”tvärnyktra” vid det här laget. Därför satsar IOGT-NTO på att påverka vuxna och därigenom även nå ungdomarna.

faktorer som till exempel: regler, vad vuxna säger, hur man trivs i gänget...

– Vi vill jobba med att försvaga riskfaktorer och förstärka skyddsfaktorer, säger Per-Åke. Den bästa skyddsfaktorn för unga är att de trivs, känner sig omtyckta och känner tillhörighet.

Sedan 2001 har förebyggarna prövat en rad olika metoder, och flera av dem används fortfarande.

– Men alltför ofta blir det punktnedslag, säger Per-Åke. Inte den process som vi önskat.

Det som visat sig fungera bäst är att få vuxna att göra överenskommelser om ett gemensamt handlingsätt.

Tillsammans med Tollare folkhögskola och Ersta-Sköndals högskola har förbundet genomfört en 20-poängsutbildning om förebyggande arbete.

– Där har vi tittat på forskning om vad som är verksamt och inte. Vi har också många kreativa människor/eldsjälar inom organisationen som bidragit till att utveckla olika metoder.

Runt om i landet finns nu 20 förebyggargrupper, som alla fått en veckas utbildning. Där har de dels fått en ordentlig dos preventionsteori (ungefär det som den här artikeln handlar om: vad fungerar och vad fungerar inte i förebyggande arbete?) dels tid för planering av det egna arbetet hemma i distriktet eller regionen.

DET ANDRA SPÅRET, FÖREBYGGANDE arbete för att få vuxna att dricka mindre eller inte alls, är svårare.

– Arbetet bland unga går ju ut på att förhindra att de börjar dricka, det sätts in innan de börjar få problem, förklarar Per-Åke. Vuxna når vi inte förrän de börjat få problem. Så länge de inte har några problem, känner de inget behov att ändra sina vanor.

– Prime for life är enda svaret hittills för vuxna, säger Per-Åke. Det är en riskreduceringsmodell, som ger kunskap och beslutsunderlag till den enskilde. Men den lockar få deltagare.

– Man anmäler sig inte till en kurs på två dagar om något som man inte upplever som problem.

I arbetslivet talar man om ”tidig upptäckt”. Men då är det redan sent, då har man redan problem, är på väg från riskbruk till missbruk.

– Vi vill in tidigare, mellan bruk och riskbruk, säger Per-Åke. Redan där börjar alkoholen kosta företaget pengar. Man kommer till jobbet med dagen-efter-effekt och är mindre effektiv, trots att man varken är rödögad eller luktar sprit.

För att komma ett steg längre söker förbundet nu samarbete med arbetsplatser, där man dels kan arbeta med en alkoholpolicy, dels erbjuda all personal kunskap. Ett första projekt genomförs på SalusAnsvar. ■

Hjärntvättat kärleksbarn

Hillevi Wahl skriver om föräldrarnas svek

Som alkoholistbarn vet författaren och journalisten Hillevi Wahl vad det vill säga att växa upp i ett helvete. Hennes barndom handlade om överlevnad och om att skydda föräldrarna – aldrig om henne själv. I dag har hon gjort upp med sitt förflutna. Genom att skriva den självbiografiska boken ”Kärleksbarnet”, som kommit ut i dagarna, har hon bearbetat sorgen efter en mamma och en pappa som svek sitt föräldraansvar.

Den med eller den utan socker? Hillevi Wahl blandar till saft i sensommarvärmen. Lägenheten i Fredhäll i Stockholm är spatiös, men förmår inte skänka någon svalka. Hennes treåring Elliot håller sig i närheten, nyfiken och samtidigt lite misstänksam. Vilka är vi?

I pappa Gunnars trygga famn tronar Movitz, 10 månader. Han kollar in omvärlden med förundrade, mörkbruna ögon.

Elliot får ett glas saft och en kram av sin mamma. Hillevi ler. Det gör hon ofta. Då lyser hela ansiktet upp.

Småler gör hon också på skolfotografiet som står uppe på en hylla i köket. Inramad på hedersplats. På fotot är hon sju år. Det är det enda hon har från sin barndom i Malmö.

– Jag är så glad att jag har det. Annars är alla bilder försvunna. Mamma skyllde på pappa. Och pappa sa att mamma hade dem. Jag är också lycklig över att jag faktiskt inte ser sorgen ut på bilden. Jag ser helt normal ut, som vilket barn som helst. Det känns skönt, säger Hillevi.

Det är svårt att ta in att hon en gång var en väldigt trasig liten flicka. Båda hennes föräldrar – de är numera döda – var alkoholister.

I boken ”Kärleksbarnet” beskriver hon smärtsamt ingående lukten av utslaget vin, spyor, de blöta julhelgerna, mammans självmordsförsök och sina egna, ständiga skuldkänslor. Berodde allt på henne? Var det hennes fel att mamma slog henne, att hon la hennes hand på spisplattan, så att hon skulle förstå hur varm den var? Ja, kanske, resonerade hon då. För hon fick alltid tre varningar. Hörsammade hon inte de två första fick hon stryk.

MEN ALLT VAR INTE SVART. En sommar var magisk. Då fann hon en vän och skapade sig ett eget litet universum mitt i allt elände. Och hon fick en efterlängtnad hund, Tarzan, som blev hennes följeslagare och tröst – tills han en dag brutalt togs ifrån henne. Hillevis mamma hade ingen lust att ha hunden längre. Hennes barndom var en ständig kamp för överlevnad, att få det basala att fungera. Att få ett mål mat, en säng att somna i. Trygghet och stabilitet visste hon inte vad det var. För henne var det

normalt att ha en mamma som å ena sidan lovade bot och bättring och gröna skogar och sedan bara struntade i allt för en sup och en helkväll i bingo-hallen. Hillevi blev expert på att ”läsa av” sin mamma och kunde höra ljudet av en flaska som öppnas på avstånd, ja till och med i sömnen.

– Att leva i en alkoholistfamilj är som att leva i en sekt. Man blir hjärntvättad. Skammen är också stor. Det är svårt att inse att man faktiskt inte har något att skämmas för. Det var ju inte mitt fel att mina föräldrar drack, konstaterar Hillevi.

Trots allt upplevde hon sig vara älskad.
– Jag var deras kärleksbarn. Mina föräldrar trodde stenhårt på mig, att jag kunde bli vad jag ville, och jag var alltid pappas ögonsten, säger Hillevi, som så småningom också gick i pappas fotspår och blev journalist.

Hillevi berättar att mammans missbruk var mer uppenbart än pappans. Han skötte sitt jobb på tidningen, var omtyckt och trevlig. Men på fritiden drack han mycket. Och han svek sitt föräldraansvar mer än en gång.

– När mamma söp som värst borde han ha klivit fram. Men det gjorde han inte, han tog till flaskan i stället. Många anser att alkoholism är en sjukdom. Men framför allt är det total egoism!

Kanske handlade pappans oförmåga att ta sitt ansvar delvis om den roll männen hade då, på 60- och 70-talen, funderar Hillevi. Om att de helt enkelt inte visste hur man tog hand om ett barn, eftersom de aldrig levtt jämställt. Då är det enklare att bara dra.

HILLEVI LYSER UPP NÄR HON i samma andetag nämner sin make Gunnar, som en ljuvlig kontrast till forna tiders frånvarande fäder. Han är den stora kärleken, ett fynd, en klippa och en supertrygg pappa och en oneurotisk person, säger hon och tillägger att utan honom hade hon aldrig kunnat skriva boken.

Han var pappaledig och tog hand om Elliot dagtid, medan hon arbetade sig genom de sedan länge förträngda lagren av sorg, saknad, ilska och ångest.

Att allt kom upp just då, tror Hillevi beror på att hon blev mamma. Därmed kom hon känslomässigt nära sin egen barndom. Hon insåg hur sköra och utlämnade barn är och hon kände en skräck över att bli som sin mamma, att inte kunna kontrollera sig, att bli elak och oberäknelig.

Boken tog ett halvår att skriva, ett smärtsamt halvår av tårar och ord som om vartannat rann till som en störtflod.

– Jag var då gravid med Movitz. Ofta är man extra känslös under en graviditet och en del påstår att man har ett ”fönster” öppet mot sina innersta skrymslen. Det tillät i alla fall mig att bear-

beta min barndom och våga ställa alla de frågor jag burit inom mig. Hur blev min mamma så trasig? Och hur kunde hon ligga död i flera månader utan att någon märkte det? Hade jag någon del i det? Jag hade egna minnesbilder, men också sådant som mamma har berättat. Men hon var delvis mytoman, det är svårt att veta vad som var sant och inte, säger Hillevi, som till sist drog ur proppen och lät orden flöda.

Huller om buller till en början. Hon tänkte att det blev rörigt och att mycket var oväsentligt. Men i ett senare skede såg hon hur allt hänger ihop, som ett stort livspussel. Mammans kärlekslösa uppväxt på barnhem, länkat till Hillevis erfarenheter och upplevelser. Människor hon mött, relationer hon haft och saker hon gjort.

“Många anser att alkoholism är en sjukdom. Men framförallt är det total egoism.”

HILLEVI WAHL

Familjen är själva navet i Hillevi Wahls liv. Hon är förundrad över hur trygg och lycklig hon känner sig i dag. Här syns hon tillsammans med maken Gunnar och sönerna Movitz och Elliot.

FAKTA/HILLEVI WAHL	
Namn: Hillevi Wahl	och Dagens Nyheter. Är numera frilansjournalist,
Ålder: 41	författare och krönikör. Har skrivit de humoristiska
Bor: I Fredhäll i Stockholm	böckerna ”En fuskmammas bekännelser”, ”Från fusk-
Familj: Maken Gunnar, journalist, och barnen Movitz, 10 månader och Elliot, 3 år.	mamma till supermamma” samt kåserisamlingen
Bakgrund: Har arbetat som journalist sedan 1986, bland annat på Kvällsposten, Expressen	”Tjocka tanten rockar fett”.

För när hon som 17-åring äntligen flyttade hemifrån var inte helvetet slut. Tvärtom tog ett annat vid.

– Hos mamma hade jag ägnat all energi åt att överleva och vara en duktig flicka. Nu kom all ångest. Jag bröt samman totalt och sökte akut hjälp på BUP. Egentligen var jag för gammal för barnpsykiatri, men en varmhjärtad kvinna hjälpte mig ändå. Så småningom följde en rad år av kringflackande i olika länder och en rad destruktiva förhållanden, bland annat med en man som missbrukade alkohol. Jag testade också en del droger och drack ganska mycket. Jag tyckte jag hade jättekul när jag var full! Och så började jag periodvis tröstata för att dämpa ångesten. Jag sprang till psykologer, men slutade så fort det började brännas. Jag flydde och sökte nya kickar.

Så hur kom det sig då att Hillevi inte trillade dit som så många andra barn till missbrukare, att hon inte bara gav upp?

Hon funderar en stund på svaret, riktar blicken upp i himlen. Vi har satt oss utomhus, för Elliot blir orolig när Hillevi talar om boken, som ju handlar om hans döda mormor.

– Jag hade väl någon sorts självbevarelsesdrift antar jag. Jag var många gånger nära att göra dumma saker, som att gifta mig med fel person. Men så drog jag mig ur, i sista sekund. Jag hade en sund kärna, trots allt. Dessutom har det funnits många starka kvinnor i släkten, på mammas sida. Kanske har jag ärvt min styrka från dem?

EFTER MÅNGA TURER I LIVETS karusell, träffade Hillevi journalisten Gunnar. Då var hon 37 år och redo för barn och stabilitet.

– Det bidrog nog till att jag vågade stanna hos en så trygg man. Jag var så trött på att hoppa från blomma till blomma, att börja på nytt hela tiden med nya män. Samtidigt kanske det var så att jag tankade lite kärlek och ömhet hos varje man, så att jag tillslut trodde på att jag faktiskt var värd att älskas, säger hon sakta.

När Gunnar och barnen kommer på tal finns det inget tvivel om att Hillevi känner sig lycklig.

– Jag är supertrygg med min man och mina barn och är oändligt tacksam för det jag har, säger hon och spricker upp i ännu ett leende.

Hennes egna – och makens – alkoholvanor handlar numera om nolltolerans. Inte för att hon är rädd att bli alkoholist som sin mamma, utan med tanke på barnen.

– Ibland kan jag bli sugen på ett glas vin, men så tänker jag att tänk om Movitz ramlar och jag inte är alert nog att förhindra det för att jag har druckit. Hur hemskt är inte det?

– Jag tycker inte att alkohol och barn hör ihop. Vill man dricka är det bättre att skaffa barnvakt, säger Hillevi bestämt.

Boken beskriver hon som en personlig upprättelse och bearbetning – men också en upprättelse för alla dem som har vuxit upp i alkoholisthem.

– Jag ser det som en trösterik bok. Den som läser och känner igen sig kanske känner sig mindre ensam. Det är i alla fall min förhoppning, säger Hillevi.

För egen del är hon inte är rädd längre. Hon är fri nu, äntligen. Hon har kommit igenom ångesten och ut på andra sidan. Att minnas mamma är inte längre bara smärta och sorg, utan också skrämt.

– Det är inte klokt, jag tycker att jag liknar min mamma mer och mer. Till och med den här skjortan skulle min mamma kunnat ha köpt, säger Hillevi glatt och nyper i sin lila blus. ■

Glädjen i att skapa nytt

Nästan alla de självklara saker vi omger oss med har sitt ursprung i en uppfinning. Telefonen, teven, kaffebryggaren, kapsylöppnaren och julgransfoten. För formgivaren och uppfinnaren Maria Håård är drivkraften de egna behoven – och att det ska vara enkelt och snyggt. Praktiskt och funktionellt däremot är ledorden för hobbyuppfinnaren och IOGT-NTO-medlemmen Hans Schilt.

En brasa sprakar hemtrevligt i formgivaren Maria Håårds lilla trähus i Nacka, utanför Stockholm. Den lantliga känslan är påtaglig, trots närheten till huvudstaden. Två feta katter stryker runt benen, det doftar av nykockt kryddtë och torr ved. I stället för att förvara veden i en bynglig korg, har Maria uppfunnit en enkel, men genial vedhållare. Två räta, vitmålade vinklar, som från varsitt håll reglerar vedhögen. Ungefär som bokstöd.

– Det som är så bra är att den är flexibel och anpassar sig till hur mycket ved man har, utan att vara skrymmande, säger 47-åriga Maria.

Hon berättar att idén växte fram ur hennes eget behov av smart vedförvarning i det nyköpta huset. I två års tid gick hon runt och retade sig på alla skrymmade vedkorgar – och att stapla ved utan stöd är svårt.

En dag plingade det till i huvudet och vedstödet var fött. Hon har inte kunnat utseendeskydda det, eftersom vinklarna är så pass enkla; men hon har i alla fall sålt dem i svart och vitt till Designtorget i Stockholm. Och försäljningen går bra. Stöden tillverkas i Gnosjö, vilket Maria gillar, eftersom hon gärna gynnar svenska tillverkare om hon kan. Annars är det numera Kina och Asien som gäller. Samma kvalitet till mycket lägre priser.

– Det är tråkigt, men så ser verkligheten ut i dag, konstaterar Maria och berättar att hon numera försöker vara sin egen producent. Det innebär att hon själv sköter alla kontakter med tillverkarna och själv säljer sina produkter vidare till butiker. Då kan hon hålla kostnaderna nere, samtidigt som hon har kontrollen.

– Visst kräver det en del extra arbete, men det är det värt! säger Maria och nämner i samma andetag sin älskade julgransfot, den stjärnformade.

– Stjärnor har alltid funnits med mig, ändå sedan jag var barn. Jag gillar formen, ritade ofta stjärnor på olika sätt. Den känslan ville jag lyfta fram i något som nästan alla behöver, nämligen en stabil julgransfot.

Maria tog fram en prototyp tillsammans med en smed. Materialet är plåt och stjärnfoten finns i flera färger. Med julgransfötterna i bakluckan på bilen åkte hon sedan själv runt till olika butiker. Några nappade och den annorlunda foten gjorde succé, trots att den blev ganska dyr för kunden.

Marias mest innovativa och praktiska uppfinning är kanske trots allt vedstödet, men hon har även designat badrumsskåp, cd-ställ och ljusstakar. Några har hon sålt vidare till butiker, medan andra endast har tillverkats i ett exemplar.

EN DEL SAKER KOM TILL under hennes utbildning på Beckmans designskola. Där började hon 36 år gammal. Dessförinnan hade hon arbetat som scenograf och med reklamfilm – något hon fortfarande sysslar med av och till – men kände att hon ville utveckla andra kreativa sidor. Att skapa praktiska, funktionella, men också snygga, produkter för vardagen var hennes mål. Men hon insåg snart att det inte var så lätt att försörja sig som formgivare – och konkurrensen är tuff.

Ändå har det gått ganska bra, tycker Maria. Hon är stolt över att ha lyckats producera, marknadsföra och sälja några av sina produkter.

Lycklig är hon också över huset som hon köpte

“Jag strävar alltid efter det enkla och rena, eftersom jag själv är en konkret och jordnära person.”

MARIA HÅÅRD, UPPFINNARE

Vedhållaren, den runda kameran, ingen reklam-skylden och ljusstaken är några av Maria Håårds uppfinningar.

Maria Håärd lät öppna ett flera fönster i sitt lilla hus, får att få in mera ljus. Här, i sitt harmoniska sovrum, finner hon inspiration och ro att fundera på nya idéer och lösningar.

“Bara praktiskt kan bli tråkigt. Därför försöker jag tillföra en liten överraskning.”

MARIA HÅÄRD,
UPPFINNARE

för ett par år sedan. Tidigare levde hon storstadsliv i en liten lägenhet. Men med skenande lägenhetspriser i innerstan omvandlades lägenheten till det här drömhuset med stor tomt – och stora renoveringsbehov. Här får hon plats med sina idéer och drömmar och i dag har hon byggt om huset efter egen smak och egna behov. Det är mycket rymd och ljus, trots en liten yta. Och på tomten har hon en ateljé, där hon arbetar varje dag.

Som om det inte vore nog, hittade hon också kärleken, bara några hus bort.

– Han var en av dem som hjälpte mig att bygga om. En kväll ville han inte gå hem och på den vägen är det, ler Maria.

Så vad är hennes största drivkraft som uppfinnare och formgivare?

– Jag strävar alltid efter det enkla och rena, efter- som jag själv är en konkret och jordnära person.

Det är ofta i det enkla som de geniala lösningarna finns. Dessutom gillar jag rena linjer och former. Samtidigt måste det jag gör vara funktionellt. En för lätt ljusstake kan lätt vipa och falla och skapa stor förödelse. Så för mig var det självklart att tänka på tyngden, när jag gjorde en stående ljusstake, säger Maria och visar sin stora ljusstake i bly.

– Men sedan måste det ju till något mer också. Bara praktiskt kan bli tråkigt. Därför försöker jag tillföra en liten överraskning. Som den här ljusstaken i plexiglas, som, när man tänder ett ljus, kastar skuggor och spegelbilder på det mest förunderliga vis.

Maria tänder ett ljus i väggljusstaken, som vid första anblicken ser synnerligen enkel och plastig ut. Men som genom ett trollslag fladdrar inte bara den riktiga lågan utan också flera andra. Tillsammans skapar de en tredimensionell bild av ett ljus. ■

Vardagsklurig praktiker

För Hans Schilt, medlem i IOGT-NTO, pensionerad plåt-slagare och vardagsklurig – som han själv kallar sig – är det inte så viktigt med estetik. Men det kanske beror på att de flesta saker han har uppfunnit handlar om flaskskeppsbyggande och därmed är strikt funktionella.

Sedan många år är nämligen flaskskepp en av hans största hobbies och han visar stolt upp ett antal vackra flaskor – vars innehåll han absolut i inte har druckit! – vari små pillriga båtmodeller guppar på ett illusoriskt hav av modeller. Båtarna har främst kommit till i familjens sommarhus på Gotland, men de är närvarande också här, i villan i södra Stockholm.

När han har byggt sina skepp har han allt eftersom upptäckt att olika verktyg saknas. För hur gör man om man ska in i flaskhalsen och resa en mast till exempel? Jo, då behövs förstås ett långt och smalt verktyg, som samtidigt går att öppna, när man väl är inne i flaskan.

De egna behoven styr

Hans klurade och funderade och kom till sist på att man kunde tillverka en slags tång. Han provade olika varianter och fastnade slutligen för en som fungerade tillfredsställande. Det är kort och gott de egna behoven som styr honom. Men utan klurighet och en vilja att förbättra och utveckla, så blir det förstås ingenting.

– Jo, detta måste man nog ha en fallenhet för. En annan person kanske bara ger upp eller jobbar med de verktyg som

Hans Schilt visar hur man får in ett skepp i en flaska. Flera av de olika verktyg Hans Schilt använder har han uppfunnit själv.

FOTO: MARIA ZAITZEWSKY

“En annan person kanske bara ger upp eller jobbar med de verktyg som redan finns.”

HANS SCHILT, UPPFINNARE

redan finns. Jag är lite teknisk och tycker om att fundera på olika lösningar. En gång på 1950-talet tillverkade jag en egen brandsläckare. På den tiden hade man en öppen hink, med en pump, men jag kom på att det fungerade bättre om man använde ett slutet kärl i stället. Principen var ungefär som dagens pumpflaskor med tvål. Jag funderade på om jag inte

kunde mönsterskydda min uppfinning, berättar Hans.

Genial lösning

Så han stegade iväg till ett uppfinnarkontor som fanns på den tiden och presenterade sin idé. Där tyckte man att den var genial, men konstaterade samtidigt att principen redan var uppfunnen, i och med att man hade tillverkat parfymflaskor med den funktionen.

– Så det blev ingenting den gången, säger Hans med ett leende som antyder att det nog inte spelade så stor roll.

För han har ju haft glädje av sin uppfinnarådra ändå. För honom är inte det viktigaste att synas med sina idéer eller att slå mynt av dem, utan att de fungerar för honom personligen.

MARIA ZAITZEWSKY

FAKTA/KÄNDA SVENSKA UPPFINNARE

■ Alfred Nobel – konstruerar tändhatten och uppfinnar dynamiten samt krutet (1860-70-tal)

■ Lars Magnus Ericsson – konstruerar telefonluren (1884)
■ Gustaf de Laval – uppfinnar mjölkmaskinen (1896)

■ Frans Lindqvist – uppfinnar primusköket (1888)
■ Gustaf Dalén – uppfinnar AGA-massan (1904)

■ Erik Wallenberg – uppfinnar Tetrapak (1944)
■ Rune Elmqvist – uppfinnar pacemakern (1958)

Index för en lycklig planet

Det finns många sätt att mäta skillnader och likheter mellan olika länder. Det kan vara ekonomiska som BNP, eller kulturella, idrottsliga, sociala etc. Här kommer ett mer ovanligt: Happy Planet Index, eller om man så vill (Un)happy Planet Index.

HPI, Happy Planet Index mäter livslängd och upplevt välbefinnande hos befolkningen i ett land jämfört med hur mycket av planetens naturresurser landet konsumerar. Då får man en helt annan bild av världen än den vi vanligtvis får. Vi har en tendens att tro att länder som har stor ekonomisk, kulturell eller sportslig framgång har en befolkning som är i proportion lyckligare än andra länder. Happy Planet Index visar att det inte är så. Det gamla ordspråket att man inte kan köpa lycka för pengar verkar gälla ännu.

ÖVERST PÅ HPI LIGGER ögruppen Vanatu, (hört talas om den?) följt av Colombia (vänta, de har väl bara fattigdom, knarkhandel och annat elände, människorna där kan väl inte vara lyckliga?) Trea ligger Costa Rica, fyra Dominica, femma Panama och så håller det på. Vi får dra fingret ända ned till 119 plats innan vi hittar Sverige och då ligger vi ändå högt upp jämfört med storheter som USA (150), Ryssland (172), Frankrike (129) på den 178 länder långa listan och Storbritannien (108).

Det är inte så att människorna i Sverige är olyckliga eller har kort livslängd. Tvärtom, genomsnittslivslängden för svensken är 80, 2 år och välbefinnandet 7,7 på en tiogradig skala, jämfört med Vanatus 68,6 år och 7,4. Skillnaden är att Sverige förbrukar nästan sju gånger så mycket av jordens naturresurser jämfört med det lilla öriket i Stilla Havet med

“Vad indexet visar är att det inte finns någon relation mellan lycka och materiell välfärd över en viss nivå.”

sina 250 000 invånare. Men vi är inte sju gånger lyckligare, även om vi lever några år längre.

Vad indexet visar är att det inte finns någon relation mellan lycka och materiell välfärd över en viss nivå. För sist på listan ligger länder som under lång tid varit utsatta för ekonomiska svårigheter, krig, svält och sjukdomar. Det är främst länder i Centralafrika och Östeuropa som till exempel: Zimbabwe, Swaziland, Burundi, Ukraina, Estland.

BAKOM HAPPY PLANET INDEX ligger NEF, New Economics Foundation, och syftet är att få världens länder och ledare att

vända blicken bort från de vanliga sätten att mäta välfärd på som BPI, sysselsättning, investeringar etc som de menar är dåliga mätinstrument för välfärd och välbefinnande i ett land. Man vill också visa att det är möjligt att skapa samhällen med både välfärd och lyckliga människor utan att förstöra planetens naturresurser och därmed våra egna framtidsmöjligheter. ■

Läs vidare:

HPI: www.happyplanetindex.org

NEF: www.neweconomics.org

The world database of happiness:

www1.eur.nl/fsw/happiness/

Balans viktigt för välbefinnande

PSYKOLOGI Balansen mellan olika aktiviteter skapar välbefinnande, speciellt för kvinnor. Att inte hinna med eller orka med någon del av vardagslivets

pussel var det mest stressande. Det visar en avhandling av Leg arbetsterapeut Carita Håkansson vid Göteborgs universitet. 1 200 kvinnor mellan 38 och 61 år fick svara på en enkät om hur de upplever sin vardag. Andra hälsoindikationer var att aktiviteterna upplevs som meningsfulla och att det finns en hög känsla av sammanhang.

Västerländsk stil stressar japaner

ARBETE Många stora företag i Japan har de senaste åren övergått mer och mer till västerländska arbetsätt. I stället för arbetslag och "livstidsansamlingar" har arbetet individualiserats och konkurrensutsatts. Detta har lett till att många japaner mår dåligt, upp till 60 procent av arbetarna lider av kraftig ångest och 65 procent av företagen rapporterar en ökning av mental instabilitet hos personalen.

Företrädare för Japanese Mental Health Institute menar att de ökade antalet depressioner och självmord är jobbrelaterade. Andra myndigheter menar också att det sjunkande födelsetalen har med detta att göra, osäkra inkomster och arbetsförhållanden gör att japanen drar sig för att bilda familj. Det skriver brittiska The Times.

Elbilar ska få ned växthusgaserna och därmed rädda bland andra Afrikas glaciärer från att försvinna.

Elbilar ska rädda Afrikas glaciärer

MILJÖ Den så kallade växthuseffekten ligger bakom att Afrikas glaciärer smälter. På Mänbergen mellan Uganda och Kongo vid Nilens mynning har glaciärernas yta minskats med hälften mellan 1987 och 2003, och förväntas försvinna helt inom 20 år om inget görs. Det visar en ny studie som publicerats i den vetenskapliga tidskriften Geophysical Research Letters. Tidigare känt är att Kilimanjaro glaciär håller på att smälta bort. De senast etthundra åren har medeltemperaturen på jorden ökat en grad. Det verkar inte mycket, men fortsätter det i samma takt så beräknar en del forskare att temperaturen kommer att öka med upp till sex grader de kommande etthundra åren. Det skulle innebära stora omvälvningar på jorden med vattenhöjningar, torka och oväder. Temperaturväxlingar är inte ovanliga men brukar ske under betydligt längre tidsperioder, tusentals år.

En stor bov i växthuseffekten är utsläpp från bilavgaser, förbränning av fossila bränslen. Ett steg i rätt riktning är alternativa energikällor till bilmotorer. Men elbilar brukar vara ungefär som havregrynsgrot, du blir mätt men inte speciellt nöjd. Men förändring är på väg. Nyligen visade Tesla Motors upp en elbil som inte bara tar dig från A till B, om du har gott om tid, utan även tilltalar estetiken och bilföraren i dig. Tesla Roadster heter vråläket som accelererar 0-100 km/h på fyra sekunder, toppar på 209 km/h och åker 40 mil på en laddning – vilket är tre gånger så långt som närmaste konkurrent. Den går att ladda hemma, vilket tar ca 3,5 timmar, men kan också laddas längs vägen med en mobil laddare. Den första serieproducerade bilen beräknas bli klar nästa sommar.

Även General Motors Corp., BMW AG och DaimlerChrysler AG har gett sig in i kampen om miljöbilar. De planerar att investera över en miljard dollar för att utveckla en hybridbil som ska konkurrera med bland andra Toyota som nu dominerar den delen av miljöbilsmarknaden.

“Ideala system kräver ideala människor.”

H. T. LAURENCY

Bättre fett med grönbeta

MAT Nötdjur som får beta gräs

och ges grovfoder har bättre fett än djur som får proteinrikt

kraftfoder. Det visar studier från Sveriges lantbruksuniversitet, SLU. Den goda fettsyran omega-3 förknippas ofta med fisk, men biffkor som helt föds upp på grönbeta får kött som innehåller ämnet. Det beror på att växtens gröna delar innehåller mycket omega-3 medan kraftfoder tillverkat av säd, majs och soja främst innehåller omega-6. Resultaten från SLU visar att fördelningen mellan fettsyromer omega-3 och omega-6 var idealisk hos gräsätarna, men sämre hos kraftfoderätarna.

Lagom bättre än mycket

MOTION Överdriven träning där kroppen inte får chans att återhämta sig har en negativ effekt. Det visar biologen Andrew Naylor vid Sahlgrenska akademien i Göteborg i sin avhandling. Övertränade rättor bildar lika många hjärnceller som helt otränade. Rättor som tränade lagom däremot, bildade fem gånger så många hjärnceller. Översatt till människan är lagom ungefär en halvtimme motion fyra till fem dagar i veckan på 60 procent av vår maxpuls, alltså en rask promenad eller lätt jogging.

Hög av shopping

I provrummet var hon oövervinnlig. I spegeln mötte hon sitt starka, vackra, duktiga jag, i nya vackra kläder. Tills allt sprack. 1998 toppade Ann-Britt Aldeman tidningsrubrik-erna, dagisföreståndaren som förskingrade en miljon. Nu har hon kommit ut med en bok om vägen tillbaka.

Nu sitter Ann-Britt mitt emot mig på ett café i Stockholm. En 54-årig gift kvinna med två barn, kortklippt hår med blonda slingor, jeansjacka och små hjärtformade örhängen. Framför oss ligger hennes bok, berättelsen om hur hon försökte köpa sig lycka.

– Jag vill inte att någon ska tycka synd om mig. Jag vill förmedla att livet går att förändra även om man gjort stora misstag. Att det går att gå vidare, säger Ann-Britt Aldeman.

Rättegången inleddes 1998. Då började hon också skriva, för att försöka förstå vad som hänt. Hur hon kunde förskingra nästan en miljon kronor och svika de människor som hade fullt förtroende för henne. Skammen för det hon gjort drev henne till självmordstankar. Hon skrev avskedsbrev, åkte till S:t Eriks tunnelbanestation fast besluten att hoppa framför tåget. Men då slog det henne att hennes man skulle jobba sent, att ingen skulle hämta yngsta sonen på dagis. Det blev för mycket, hon tog sig samman och vände hem. Dagen efter la hon in sig på psykiatrisk klinik.

– Ingen visste att det fanns något som hette köpberoende. Först två år senare surfade jag på internet och hittade sajter om det. Det var en befrielse att veta att det fanns andra med samma problem.

ANN-BRITT BESKRIVER SHOPPANDET som en drog. Begäret att rusa in i affärer gjorde att det var svårt att koncentrera sig på annat. När kassarna var fyllda med nyshoppade kläder gick hon som i rus, ett rus som i början kunde sitta i en vecka.

– Sedan fick jag som abstinens. Ju mer

Ann-Britt Aldeman förskingrade en miljon kronor. Nu har hon skrivit en bok om sitt shoppingmissbruk "Att köpa lyckan".

jag shoppade desto kortare varade ruset, precis som alkoholisten måste höja dosen efter hand behövde jag shoppa mer och oftare.

I efterhand kan hon se mönstret. När hon hamnade i kris åkte kontokortet fram, och övertrassades. Kulmen kom när hon satt som budgetansvarig på det personalkooperativ som hon själv varit med att starta. Arbetsuppgifterna tornade upp sig framför henne, hon kände att ansvaret var för stort för henne och tvivlade på att hon skulle fixa det.

– Jag sa till de andra i personalen att jag ville att vi skulle dela på ansvaret men de

tyckte att jag var så duktig. Jag har oerhört svårt för att be om hjälp och visa mig svag. Hela mitt liv har jag överlevt genom att visa upp min starka fasad, fått höra att jag är så duktig. Gapet mellan mitt lilla inre jag och det jag visade utåt, det andra förväntade sig av mig, blev för stort.

Hon började fiffla. Hon struntade i att äta på lunchen, ägnade all tid åt shopping, för pengar som hon tog från förskolans budget.

– Jag kunde köpa tio olika schampon och tio ansiktscremer. När jag kom hem med det sa min man att jag inte var klok i huvudet. Då skämdes jag och tyckte att det jag gjort var konstigt. Men jag kunde inte stoppa det, säger Ann-Britt Aldeman.

HON BERÄTTAR OM TRE generationers missbruk, om morfar som var alkoholist, om mamma som blev tablettmissbrukare när Ann-Britt Aldemans syster dog, en månad gammal.

– Jag tog på mig skulden för att min syster dog och kände dessutom att jag inte var tillräckligt viktig för mamma för att hon skulle låta bli tabletterna.

Den då 10-åriga Ann-Britt Aldeman var högpresterande i skolan, men hemma skötte hon om sin mamma. Utåt sett var hon pigg, glad och duktig. Inom sig bar hon ett hål av saknad efter sin "riktiga" mamma.

– Som vuxen återförenades jag med mamma, i vårt shoppingsmissbruk. Vi kunde gå på NK tillsammans, övertrassera våra kontokort och känna oss starka och snygga. Vi kände att vi var några, att vi var betydelsefulla.

Ann-Britt Aldeman mår bra nu. Hon kan gå igenom ett köpcentrum utan att känna tvånget att springa in i klädbutikerna. Men bara för några år sedan höll hon krampaktigt i den lilla sönderanvända lappen som hon nu plockar upp ur sin almanacka.

– Nu har jag den inte längre i plånboken. Men det här har varit mitt överlevnadskort, säger hon.

Handskrivet i bläck med små bokstäver står det: "Stanna upp och tänk efter.", "Tänk på konsekvenserna för min familj.", "Var stolt över att jag inte handlade några kläder."

Varje månad påminns hon om sitt missbruk. Kronofogden drar pengar från lönen. Hon har nu betalt en halv miljon kronor. Men räntan tickar på. Skulden är i dag uppe i 1, 5 miljoner kronor. ■

"Sedan fick jag som abstinens. Ju mer jag shoppade desto kortare varade ruset, precis som alkoholisten måste höja dosen efter hand behövde jag shoppa mer och oftare."

ANN-BRITT ALDEMAN

FOTO: PHOTOS.COM

FAKTA/KÖPBEROENDE

■ Köpberoende drabbar 4-5 % av befolkningen (ca 40 000 personer). Kvinnor köper mest kläder, män mest teknikprylar. Människor som ständigt söker kickar är i riskzonen för att bli köpberoende, därutöver har de en psykologisk sårbarhet, som ett starkt behov av bekräftelse.

Ett köp ger en kick och sätter igång hjärnans belöningssystem. Liksom med andra beroenden är tillgängligheten avgörande. Det är enkelt att köpa i såväl butiker som på nätet, inget som man behöver skämmas för.

Tecken på köpberoende är

kontrollförlust, tvångsmässigt och ritualiserat beteende, abstinens och problem med relationer och ekonomi.

Källa: Owe Sandberg, leg psykolog, leg psykoterapeut, specialist på spel, köp och nätberoende.

Otäck liten roman om ondska

JENNY/JONAS GARDELL/

NORSTEDTS Ett oväntat brev från en gammal klasskamrat, Jenny, får

den nu medelålders Juha att börja leta i sitt minne. Han inser att Jenny för tjugofem år sedan utsattes för ett fruktansvärt

övergrepp under en vårfest i nian och han beslutar sig för att söka svaret hos sina forna klasskamrater.

Det blir en mörk resa bakåt i tiden, till uppväxtorten Sävbyholm på 70-talet och till minnet av en allt annat än idyllisk barndom. Det var en tid som handlade mer om att få vara med i gänget än om vänskap och godhet.

”Jenny” är en otäck liten roman om ondska, om man så vill – eller kanske helt enkelt om barns vilja att testa gränser, utan en tanke på vilka konsekvenser det kan få.

Jenny mobbas systematiskt under hela sin barndom. Det finns ingen förklaring till varför just hon valts ut till hackkyckling. Kanske är hon lite ömtåligare än andra och den ömtåligheten lockar fram kamraternas mörka sidor. Hon hänger inte med flocken och därmed är hon också ett lätt byte.

Det är skrämmande – och samtidigt så självklart. För är det inte så mänskligheten fungerar? De starka vinner, de svaga förlorar. Du är med, du är ute.

Gardell pekar här på människans grymmaste sidor – och det är omskakande läsning. Han leker skickligt med språket.

Det är ödesmättat och enkelt på samma gång. Tankeväckande. Starkt. Och det blir inte mindre starkt av vetenskapen om att här och nu, mitt bland oss, finns en ”Jenny”, någon som inte får vara med.

MARIA ZAITZEWSKY

Al Gore, den före detta amerikanske presidentkandidaten, beskriver jordens tillstånd och framtid.

Bistra budskap på vita duken

THE PLANET/AV MIKAEL STENBERG, LINUS TORELL – EN OBEKVÄM SANNING/AV DAVIS GUGGENHEIM MED AL GORE Om mindre än 50 år kommer jorden att stå inför en miljökatastrof av mått vi inte ens kan föreställa oss. De naturkatastrofer och höjda jordtemperaturer vi ser i dag är bara en västanfläkt mot det som komma skall.

Det bistra budskapet basuneras ut i två filmer som har haft biopremiär under september. Den ena är svensk och heter ”The Planet”, den andra amerikansk och heter ”En obekväm sanning”.

Det filmerna har gemensamt är att de är dokumentära samt att de ger likartad fakta om växthusgaser, koldioxidutsläpp, höjda jord- och vattentemperaturer och ett rubbat ekosystem. Den svenska filmen är snyggare gjord, med suggestiva bilder, klipp och musik. Tanken är att den ska tala till våra sinnen och skrämma oss att lyssna. I stället blir den stundtals väl pompös. Dessutom är det irriterande att perspektivet är strikt västerländskt – enbart forskare från USA och Europa intervjuas – och att inga förslag på lösningar ges. Ett skräckscenariomålas okritiskt upp, men hur kan vi göra? Hur kan jag bidra för att stoppa utvecklingen? Det vill i alla fall jag veta.

”En obekväm sanning” är till synes tristare till utformningen. Den bygger nästan helt på en (inspirerande) föreläsning av före detta presidentkandidaten Al Gore. Han har engagerat sig mycket för dessa frågor och ser det som sin mission att sprida kun-

skap och information. Och han lyckas faktiskt. Trots att filmen är ”ofilmisk” – en gubbe som står och pratar framför en diaprojektor – fastnar man snart och blir intresserad.

Filmen är informativ och tydlig. Här förstår man verkligen hur allt hänger ihop. Siffror och diagram får liv. Exempelen på de konsekvenser vi har att vänta om vi inte agerar är talande – och skrämmande. Florida kommer att försvinna under en förhöjd havsnivå, liksom hela Holland, Kalifornien och Sydostasien. Miljarder människor kommer att berövas åkermark, hem och föda. Vad händer med alla dessa flyktingar och hur kommer det att påverka resten av jorden? Scenariot är otäckt. Och det otäckaste av allt är att det kommer att ske snart, enligt forskarna. Utvecklingen är snabb och obarmhärtig. Det handlar om vad vi lämnar efter oss till våra barn och barnbarn.

Till skillnad från ”The Planet” ger den amerikanska filmen oss hopp. Vi kan göra något om vi börjar nu. Och den ger handfasta tips om hur exempelvis minskat bilkörande verkligen kan göra skillnad.

En del hävdar att forskarna sysslar med skrämselpropaganda. Kanske är de klimatförändringar vi ser naturliga? Och nog klarar väl jorden av detta?

Hundra procent säker kan ingen vara, men efter att ha sett de här filmerna har åtminstone jag fått mig en rejäl tankeställare. Vi har bara en jord. Vi borde vara mer rädda om den.

MARIA ZAITZEWSKY

Väcker barnens tankar

ATT BERÄTTA OCH VÄCKA TANKAR och känslor hos barn och ungdomar är nyktre filmaren och Junisordföranden Jonas Felixons främsta drivkraft. Han har arbetat med film i många år, men först nu är det dags för en riktig premiär på biografen runt om landet.

– Det här är en otroligt tuff bransch, med hård konkurrens. Man får tjugo refuseringar och sedan ett ja eller ett kanske. Men det gäller att inte ge upp! Jag är jättestolt och glad över att min kortfilm ”Kanin” nu kommer att kunna ses av så många. Nyligen vann den dessutom pris för bästa barnfilm på den prestigefyllda Giffoni Film Festival i Italien, berättar 36-årige Jonas.

Spelfilmen ”Kanin” ingår i ett paket om tre filmer för barn i lågstadieåldern, tänkta som skolbio eller matiné.

Det är en liten tät historia om en pojke och en kanin. Av misstag – och kanske av missriktad nyfikenhet – råkar pojken göra kaninen illa. Dramat består i huruvida kaninen kommer att klara sig eller inte.

– Jag kände att det var viktigt att det skulle vara lite spännande, fast på ett vardagligt sätt, som barn kan känna igen sig i. Jag ville också att filmen skulle utspela sig i en sommaridyll, som kontrast till det mörka som händer, säger Jonas, som dessutom har valt att ha med ett socialt element. Pojkens pappa dricker en hel del öl och är trött mest hela tiden.

– Men han är ändå en okej pappa, han är inte elak eller dum. Tvärtom växer pojkens och pappans relation under filmens gång. I den första versionen framstod pojken som mer ensam och utsatt, men jag valde att tona ner det. Det gäller att inte måla världen alltför svartvit, säger Jonas.

Utsatta barn är något som Jonas känner starkt

för. Han har arbetat med ungdomar på glid och som har vuxit upp med missbruk i familjen.

I sin roll som ordförande för Junis stockholmsdistrikt har han dragit igång grupper för barn till missbrukare. Där använder han sig gärna av film som diskussionsunderlag.

– Film väcker känslor hos nästan alla. Det är ett oslagbart sätt att nå fram om man vill tala om svåra saker, säger han.

Jonas har inte alltid varit nykter. Beslutet att sluta dricka alkohol tog han i 25-årsåldern.

– Det var ett livsstilsbeslut, lite antingen eller. Jag hade festat mycket innan och tröttnade på det livet. Jag försökte dricka måttligt, men insåg att det var svårt. Då slutade jag tvärt. För mig är nykterhet också en fråga om solidaritet. Det känns inte okej att säga till de ungdomar jag arbetar med att inte dricka och sedan själv gå hem och dricka.

DET SOCIALA ENGAGEMANGET HAR Jonas med sig i nästan allt han gör. Just nu skriver han på ett nytt filmmanus som handlar om tre ungdomar. Även här finns beroendeproblematik med i kulisserna. Men även om Jonas filmer oftast har en social underton, är det ändå främst viljan att berätta en bra historia som driver honom. Han beskriver sig själv som uthållig, mångintresserad, nyfiken och klurig. Och han har alltid nya projekt på gång.

– Jag älskar att hitta lösningar på problem, jag kan bolla en idé nästan hur länge som helst innan jag är nöjd, säger Jonas glatt.

Han ser sig själv som en ganska traditionell berättare, som inte vill vara alltför ”konstig”. Han når hellre en bred publik med sitt budskap, än en liten, smal. På så vis hoppas han kunna påverka och beröra. ■

Jonas Felixons film ingår i barnfilmspaketet ”Förstklassigt”, som har premiär i september. Bilderna ovan är från inspelningen av ”Kanin”.

”Det gäller att inte måla världen allt för svart eller vit.”

JONAS FELIXON

HALLÅ DÄR... BUNNY RAGNERSTAM

Bunny Ragnerstam är vinnare av årets Ture Nerman-pris.

Hur känns det?

Jag är glad och stolt över att ha fått ett pris signerat Ture Nerman. Han var en person som stod för motstånd och mod, egenskaper som jag känner mig hedrad av att förknippas med.

Hur är ditt författarskap?

Jag vill skildra min samtid och det samhälle vi lever i.

För min del har jag valt att gå bakåt ända till mitten av 1800-talet i mitt berättande. Jag vill skildra samhällsutvecklingen från industrialismen och framåt, både skönlitterärt och i faktaform. Just nu skriver jag fortsättningen på en deckare – min litterära bana började med just en deckare. Men jag har valt att föra in ett nytt element, som

jag hittills inte har sett i nutida deckare, nämligen humor.

Några tankar om dagens litteratur-Sverige?

Jag tycker att det är sorgligt att arbetarlitteraturen är mördad. Att vara arbetarförfattare anses inte längre särskilt fint eller spännande, tyvärr. Om Moberg hade levt i dag, hade hans ”Utvandrarna” knappast

getts ut. Det är synd, för egentligen vill människor läsa om vanligt folk och deras öden.

Vad ska du göra för pengarna, 15 000 kronor?

Det finns alltid hål att stoppa i! Men någon lyxartikel blir det nog. Kanske Bachs samlade verk i en box.

MARIA ZAITZEWSKY

Kjell E Johanson är författare och samhällsdebattör. Han har varit IOGT-NTOs förbundsordförande.

MARIA ZAITZEWSKY

7/06 **accent** 35

Vad vill IOGT-NTO med sina folkhögskolor?

IOGT-NTO har två folkhögskolor, Tollare i Saltsjö-Boo utanför Stockholm och Wendelsberg i Mölnlycke utanför Göteborg. Vad skiljer dem från andra folkhögskolor? Hur märks det på skolorna vem som är huvudman?

– Våra folkhögskolor är verktyg för att föra ut IOGT-NTOs ideologiska frågor. De har en helnykter profil och visar att de ägs av en nykterhetsorganisation, säger IOGT-NTOs förbundsdirektör Torsten Friberg.

– Drogfriheten är våra folkhögskolors profil. Utan den kunde de vara vilka folkhögskolor som helst, säger han.

Den inställningen delar Ingrid Jägerhed, som är ordförande i styrelsen för Wendelsberg och Sven-Erik ”Garvis” Alfredsson, som leder Tollare-styrelsen. En drogfri miljö är en självklarhet på båda skolorna. Men Ingrid och Garvis önskar att IOGT-NTO ska markera vad organisationen vill med sina skolor.

– Förbundet borde vara tydligare med att det är IOGT-NTOs skola och att det ska genomsyra all verksamhet, säger Ingrid. Det skulle underlätta mitt arbete i styrelsen.

Klar koppling vid starten

När folkhögskolorna startades fanns en klar koppling mellan skolan och organisationen, särskilt på Wendelsberg som var NTOs skola och samtidigt platsen för NTOs kansli. Men även Tollare har tidigare upplevt mer direkt styrning från förbundet.

– Att Tollare har en medieutbildning beror på att en tidigare förbundsordförande, Rolf Persson, ansåg att det var viktigt att rörelsen själv utbildade mediefolk, berättar Garvis. Men det var ett undantag, vi har inga motsvarande krav från den nuvarande ledningen.

Vilken roll spelar IOGT-NTOs folkhögskolor för rörelsen? De här tjejerna spelar med i teaterlinjens nyårsrevy på Wendelsberg.
FOTO: ULF MAGNUSSON

Av Sveriges 148 folkhögskolor ägs och drivs hela 104 av folkrörelser eller andra organisationer. Två av dem tillhör IOGT-NTO och en Blåbandsrörelsen.

Alla folkhögskolor får statsbidrag, och vid fördelningen av det betonas att varje skola ska ha sin egen profil.

Det ska alltså märkas om en folkhögskola drivs av nykterhetsrörelsen eller ett landsting. Men när ekonomin är pressad föredrar många att satsa på bredare utbildningar och mer allmän rekrytering av elever. Accent har undersökt vad IOGT-NTO vill med sina folkhögskolor.

“Våra folkhögskolor är verktyg för att föra ut IOGT-NTOs ideologiska frågor.”

TORSTEN FRIBERG, FÖRBUNDS DIREKTÖR I IOGT-NTO.

Någon instruktion eller andra formella styrdokument finns inte. De allmänna riktlinjerna dras upp vid folkhögskoleförbundens möten, som brukar hållas under IOGT-NTOs kongresser och med samma ombud. Där presenterar folkhögskolestyrelserna sina planer för de kommande två åren, och ombuden godkänner dem, ofta helt utan diskussion.

– Men de innehåller ingen detaljerad färdriktning, säger Garvis. Den bestämmer styrelsen.

– Där har jag utgått från mina egna förväntningar och det jag vet att IOGT-NTO står för, säger Ingrid.

Vid folkhögskoleförbundens möten utses också deras styrelser. Valen förbereds av IOGT-NTOs valberedning, något som bör garantera att ledamöterna delar rörelsens värderingar. Enda kravet är att man är medlem och har erfarenhet av folkrörelser/folkbildning.

Nykterhet merit, inget krav

När Tollare och Wendelsberg anställer lärare är det en merit att vara medlem i nykterhetsrörelsen, men inte ett krav. Av de studerande är inte många medlemmar, men på de långa kurserna upp-

Ingrid Jägerhed leder styrelsen för Wendelsbergs folkhögskola.

FOTO: ULF MAGNUSSON

muntras medlemmar med ett litet stipendium från förbundet.

– Jag tycker att rörelseprofilen är stark på Tollare, säger Garvis. Särskilt de år då vi har starka rörelsemänniskor som elever. Och många söker sig hit just därför att skolan är helnykter.

Ökat samarbete

Samarbetet med IOGT-NTO-rörelsen i form av uppdragsutbildning och gemensamma projekt har ökat på senare år, och det är både förbundsledningen och de båda ordförandena glada över.

Utbildningen av ANT-projektledare (för alkohol-, narkotika- och tobaksundervisning) på Wendelsberg är ett projekt som utvecklades till en långkurs, och som rörelsen har direkt nytta av. Flera av deltagarna har efter utbildningen fått anställning inom rörelsen.

– Det vore toppen om vi kunde utveckla den typen av verksamhet, tycker Torsten.

Ingrid ser den utbildningen som ett bra exempel på att det ska vara en förmån att vara medlem.

– Och vi behöver unga människor som kommer ut och är förebilder och kan jobba för våra idéer.

Hon tycker att IOGT-NTO har blivit

Medieutbildningen på Tollare startade på initiativ av Rolf Persson, en tidigare förbundsordförande i IOGT-NTO.

FOTO: PERNILLA SJÖHOLM

“ Förbundet borde vara tydligare med att det är IOGT-NTOs skola och att det ska genomsyra all verksamhet. Det skulle underlätta mitt arbete i styrelsen.”

INGRID JÄGER-HED, ORDFÖRANDE I STYRELSEN FÖR WENDELSBERG

bättre på att använda folkhögskolorna för utbildning inom sina verksamhetsområden.

– Det är mycket positivt att de använder sig av kompetensen på folkhögskolorna. Det borde sporra lärare som inte är aktiva medlemmar att också sätta sig in i rörelsens frågor så att de kan medverka i de utbildningarna. Då får vi en lärarkår som står på samma grund som IOGT-NTO.

Garvis nämner den internationella kursen (som Accent berättat om tidigare) som ett bra exempel på samarbete mellan förbundet och de båda folkhögsko-

lorna.

– Ett fantastiskt bra försök. Jag önskar verkligen att vi kan fortsätta med den formen av utbildning. Om vi vill sprida nykterhet över världen, är de här ungdomarna bra ambassadörer.

Att de båda skolorna är drogfria markeras inte bara för de studerande utan också för deltagarna i de kurser och konferenser som andra organisationer och företag genomför på skolorna.

– Skolorna bidrar med att vara mötesplatser för många utbildningar och sammankomster, säger Torsten Friberg. Det ger andra människor möjlighet att möta en alkoholfri miljö, och det bidrar till att utveckla IOGT-NTOs nätverk i samhället.

Alla inte lika positiva

På skolorna är inte alla lika positiva till det utåtriktade arbetet. På Wendelsberg har det märkts när styrelsen varit tvungen att tackla ekonomiska problem. Då förstärks lätt motsättningar som annars inte är så uttalade.

– Det fanns de som tyckte att vi skulle lägga ner Projekthuset, där vi samlat alla projekt som genomförs på uppdrag eller i samarbete med andra, berättar Ingrid.

– Men det hade inte varit någon

Sven-Erik "Garvis" Alfredsson leder styrelsen för Tollare folkhögskola.

FOTO: MÄRTEN GUDMUNDHS

besparing, tvärtom! Den verksamheten ger ju pengar, inte minst genom beläggning på kursgården. Den är positiv för skolan, så den ska vi snarare öka än minska. Gärna i samarbete med övriga delar av skolan.

I stället har styrelsen sett sig tvungen att lägga ner en av de långa kurserna och efter många och tunga diskussioner bestämt sig för att avveckla fritidsledarlinjen.

– Det finns rätt många andra folkhögskolor som utbildar fritidsledare, säger Ingrid. Och vi har ju kvar utbildningen av ANT-projektledare, som delvis har samma uppgift som fritidsledarna.

Att skolorna ska ha en budget i balans är egentligen det enda tydliga direktivet från huvudmannen IOGT-NTO, konstaterar hon lite ironiskt.

– Det har vi inte lyckats med än, men vi är på väg.

Efterlyser gemensamt arbete

Både hon och Garvis efterlyser mer gemensamt utvecklingsarbete.

– Om man tittar på vilken resurs skolan är – med mångmiljonomsättning och 15-20 pedagogiska människor, lokaler och utrustning – kan man fråga sig om vi verkligen använder den optimalt, säger Garvis.

Då och då diskuteras folkhögskolorna

“Folkhögskolorna är en sådan kreativ miljö, som rörelsen behöver. Men vi skulle kunna vara mer offensiva.”

SVEN-ERIK "GARVIS" ALFREDSSON, ORDFÖRANDE I STYRELSEN FÖR TOLLARE

vid förbundets kongresser, där många av ombuden själva har stark känsla för skolorna och vill vara med och utveckla dem till rörelsens vapensmedjor.

– Men folkrörelserna är dåliga på att ligga i framkant när det gäller ”produktutveckling”, säger Garvis och jämför med företag som Ericsson, Volvo eller Saab.

– Vi kan inte bara luta oss tillbaka mot en 150-årig tradition. Jag tycker att vi ska lägga ner mycket pengar på utveckling och knyta den till folkhögskolorna.

– Folkhögskolan är en sådan kreativ miljö, som rörelsen behöver. Men vi skulle kunna vara mer offensiva, om vi inte var så ekonomiskt pressade.

Vill utveckla dialogen

Torsten Friberg förklarar att han gärna vill utveckla dialogen med folkhögskolorna.

– Vi har återkommande träffar med folkhögskolornas och studieförbundet NBVs ledningar där vi kan föra samtal om framtiden och om samordning av verksamhet. Och tack vare de ”föräldramötena” har samarbetet förbättrats, även mellan skolorna.

Nu har förbundet låtit en konsult se över folkhögskolornas ekonomi, som underlag för deras egen planering, men också för diskussioner med förbundet om framtida samarbete.

– Det kan finnas anledning för förbundsledningen att bli tydligare med vad den vill med sina folkhögskolor. Nu funderar vi på om de kan spela en större roll i förbundets utvecklingsarbete Fokus 2009, säger Torsten.

– Där bör vi också se över organisatoriska relationer mellan förbundet och folkhögskolorna. Men de kan också vara lite mer kreativa och påhittiga när det gäller att föra ut vad skolorna står för, tycker han.■

FAKTA/NYKTERHETSRORELSENS FOLKHÖGSKOLOR

■ Tollare folkhögskola, Salt-sjö-Boo	■ Wendelsbergs folkhögskola, Mölnlycke	■ Hellidens folkhögskola, Tidaholm
Ägs av IOGT-NTO, startades 1952 av IOGT	Ägs av IOGT-NTO, startades 1908 av NTO	Ägs av Blåbandsrörelsen, startades 1952
Allmän kurs: Världen och vi, Bild och foto, Sociala frågor	Allmän kurs	Allmän kurs
Reportagekurs, Socialpedagogiskt ungdomsarbete	Teaterlinje, Fritidsledarlinje (under avveckling)	Grafisk designlinje, Konsthantverkslinje
	ANT-projektledarkurs	

Nykter profil tydligare på Helliden

Hellidens folkhögskola ägs och drivs av Blåbandsrörelsen, en annan gren av nykterhetsrörelsen. Skolan har många likheter med Tollare och Wendelsberg men en tydligare koppling till sin huvudman.

Sedan några månader är Lars-Åke Stenström, tidigare förbundsordförande i Sveriges Blåbandsförbund, projektanställd på Helliden för att knyta rörelsen närmare skolan och profilera verksamheten.

– Jag vill att skolan ska bidra till att ge rörelsen ledare med god kunskap, säger han. Och samtidigt utveckla kontakterna mellan skolan och samhället utanför.

– Det är roligt. Man kan göra så mycket mer.

Närmare knuten till rörelsen

Helliden är också organisatoriskt närmare knuten till Blåbandsrörelsen och dess medlemmar. I Blåbandsrörelsens folkhögskoleförening ingår SBF, ungdomsförbundet SBU och dessutom ett antal blåbandsföreningar, -distrikt och ett par hundra enskilda medlemmar.

– De enskilda medlemmarna kan påverka beslut och får ett närmare engagemang, säger Klas Sjögren, rektor på Helliden.

En ledamot i folkhögskolans styrelse utses av Blåbandskonferensen, motsvarigheten till IOGT-NTOs kongress, och folkhögskoleföreningen utser i sin tur en ledamot i SBFs styrelse, för närvarande Gudrun Norberg som är ordförande i folkhögskoleföreningen. Det finns alltså en ömsesidig koppling mellan de båda styrelserna.

Hur märks det då att Helliden är Blåbandsrörelsens skola?

– Vi har en alkohol- och drogfri miljö. Långkursen (allmän kurs) och grafisk design jobbar ofta i projekt tillsammans med blåbandsföreningar som behöver hjälp med informationsmaterial. Och vi har temadagar eller -veckor då vi talar om vad Blåbandsrörelsen är och vad den står för, förklarar Klas.

– Vi tar emot en och annan med alkoholproblem, och då är det viktigt att alla är solidariska med dem och att skolan är helt alkoholfri. Många söker sig hit just därför att det är en alkoholfri miljö. De vill slippa festande och förhållande av alkohol.

Många kortkurser

Blåbandsrörelsen har många kortkurser på Helliden, liksom studieförbundet NBV och en del andra organisationer. Klas leder en utbildning för SBU med en kombination av distansutbildning och fysiska möten på Helliden, på samma sätt som när man utbildade volontärer för det stora projektet ”Barn i farozonen”.

– Det projektet hade aldrig kunnat genomföras utan Helliden, säger Lars-Åke.

Nu funderar man på en utbildning för medlemmar i den egna rörelsen som ska få en gemensam grundutbildning och sedan välja om de vill utbildas till volontärer, ungdomsledare eller drogfriinformatörer.

Bland eleverna på Helliden finns inte många medlemmar i Blåbandsrörelsen.

– Nej, det är så att man blir förvånad när någon söker, säger Klas.

Hans förklaring är att de som redan är nykterister i allmänhet har skött sig och

klarat den vanliga skolan, så att de inte har något behov av allmän kurs. Många av dem som söker hit har ingen aning om vad Blåbandsrörelsen är.

– Men bland dem som gick här på 50- och 60-talet var många aktiva SBF-are som sedan gått vidare i rörelsen, säger Lars-Åke.

– En och annan medlem har vi förstås även senare, säger Klas. Men vi fostrar inte direkt rörelsens ledare på samma sätt som förr. Därför måste vi ha kortkurser som ett alternativ. Det är en verksamhet som rörelsen har direkt nytta av.

Han beskriver också den stolthet som blåbandister känner över att rörelsen har en folkhögskola

– Man talar väl om skolan och kommer gärna hit. Och Blåbandsföreningar som sålt fastigheter har inte sällan skänkt pengarna till sin skola.

Inga tydliga direktiv

Helliden har ingen instruktion, inga ägardirektiv från Blåbandsrörelsen. Folkhögskoleföreningens arbetsutskott önskar ibland att Blåbandsrörelsen skulle formulera någon form av riktlinjer,

“Vi har en alkohol- och drogfri miljö och grafisk design jobbar ofta i projekt tillsammans med blåbandsföreningar som behöver hjälp med informationsmaterial.”

KLAS SJÖGREN, HELLIDENS FOLKHÖGSKOLA

Klas Sjögren är rektor för Hellidens folkhögskola. Han vill att skolan och ägaren, Blåbandsrörelsen, ska fungera som påtryckare mot varandra.

FOTO: P-O SVENSSON

men rörelsen själv har inte uttryckt något sådant behov.

– Vi har ju också pengar och ett uppdrag från regionen för den litografiska verksamheten, säger Klas. I så fall borde kommunen också ge oss direktiv.

Han pekar samtidigt på folkbildningens ”frihet och frivillighet”. Direktiv får inte låsa skolan. Han jämför med en tidning. När styrelsen utsett en chefredaktör, ska den inte kunna sätta munkavle på honom eller henne. På liknande sätt bör det vara när man tillsatt rektor för en folkhögskola. Skolan måste, precis som tidningen, kunna framföra kritik mot rörelsen.

– Vi ska ha professionell undervisning och kulturverksamhet – i dialog med rörelsen, men det kan vara svårt med direktiv.

– Men det är viktigt att folkhögskolan är en del av folkrörelsen, säger Lars-Åke.

Båda understryker att det är viktigt att rektor liksom styrelsen kommer från rörelsen och har förankring där.

– Vi ska också vara påtryckare gentemot rörelsen, tycker Klas. Vi har elever som kommer utifrån, vad tänker de om nykterhetsrörelsen? Det ska inte bara vara tryck åt ett håll. ■

Fotnot: fakta om blåbandsrörelsen

Blåbandsrörelsen är en nykterhetsorganisation på kristen grund. Den startade i USA och kom till Sverige 1883. Sveriges Blåbandsförbund SBF och Sveriges Blåbandsungdom SBU har tillsammans ca 10 000 – 15 000 medlemmar.

Öronmärkta pengar för profilering

I regeringens folkbildningsproposition, som kom i våras, läggs stor vikt vid att varje folkhögskola ska ha en egen profil.

– Folkhögskolan ska vara något annat än annan vuxenutbildning, säger Signild Håkansson, folkhögskolesekreterare på Folkbildningsrådet. Det gör den bland annat genom att vara tydlig i sin profil.

– Samhället vill markera att folkrörelserna är en viktig del av demokratin och att folkrörelsernas skolor ska vara med i det arbetet.

Öronmärkta pengar

I statsbidragen till folkhögskolorna finns öronmärkta pengar för profilering. Tidigare hette det att de pengarna var till för ”ideologisk rörelseanknytning och profilering”. Nu har man tyckt att det varit för svårt att avgränsa. Så i år får alla folkhögskolor 290 000 kronor var som

”utvecklings- och profileringsbidrag”, för att utveckla samarbetet med rörelsen.

– Att en skola är tydlig kring sin profil gynnar den egna folkrörelsen, säger Signild Håkansson. Det gör också att rörelsen tar större ansvar för sin skola.

– Numera är folkhögskolorna inte i första hand till för att skola medlemmar i den egna rörelsen. Men de är viktiga för att skapa debatt. Det är en del av folkhögskolans demokratiska uppdrag. Tidigare var de mer neutrala, idag tar de tydlig ställning, och det är viktigt.

Tydliga profiler viktigt

Även för de studerande är det viktigt att skolorna är tydliga, menar Signild Håkansson. Inte bara med vilka kurser den erbjuder utan också med vilket allmänt förhållningssätt den har.

– Det ska märkas om det är Svenska kyrkan, idrottsrörelsen eller ett landsting som är huvudman för en folkhögskola.

På senare år har huvudmännen enligt Signild Håkansson tagit frågan om var-

FOTO: ULF MAGNUSSON

Undervisning på Wendelsbergs folkhögskola, en av IOGT-NTOs två folkhögskolor.

för de har en folkhögskola mer på allvar.

– När ekonomin är pressad, ställs större krav på huvudmannen, och då får man anledning att fundera över vad man vill med sina skolor och hur skolans uppdrag ser ut idag jämfört med när den startade. Det tycker jag är bra.

EVA ÄHLSTRÖM

Har du idéer?

Sök stipendium från Stig Kroons fond för idéutveckling och entreprenörskap!

Fonden instiftades av Stig Kroon vid hans pensionering framtjänsten vid IOGT-NTOs lotteri- och affärsverksamhet, där han under många år varit ledare och affärsutvecklare.

Fondens ändamål är att genom utdelning av stipendier stimulera unga medlemmar till idéutveckling och entreprenörskap.

Detta för att skapa resurser för arbetet mot alkohol, droger och våld bland ungdom. Årets stipendium är på 30.000 kronor.

För att vara berättigad att söka stipendiet skall sökanden vara högst 35 år och vara aktiv medlem i IOGT-NTO-rörelsen.

Sökanden skall också kunna definiera och beskriva det projekt, aktivitet eller kampanj som stipendiet skall användas till för att skapa resurser till arbetet mot alkohol, droger och våld – inte för genomförandet av sådana projekt.

Ansökan, ställs till Stig Kroons fond för idéutveckling och entreprenörskap. Adress: Metallvägen 4, 435 83 Mölnlycke. E-post: stig.kroon@inl.se Närmare info per tel. 031-3382805. Ansökan insändes senast 20 okt.2006 Utdelning i dec. 2006.

IOGT-NTO växer – läsekretsen växer...

Annonsera i Accent

– det naturliga sättet att nå engagerade läsare.

Annonsförmedlingen sköts av Janne Moréus, medlem i snart ett halvsekel.

REKLAMBYRÅN I KÖPING

Glasgatan 21,
731 30 Köping
Tel. 0221-213 40
070-346 346 2

janne@info reklam.nu
www.info reklam.nu

Kända och okända fotbollsspelare kan komma att utbildas på Tollare i den nystartade Fotbollsakademien.

FOTO: PHOTOS.COM

Fotbollakademi vill till Tollare

Den nybildade Fotbollakademien har under sommaren inlett diskussioner om samarbete med Tollare folkhögskola.

Fotbollakademien är ett företag som ska utbilda ledare och coacha fotbollsungdomar för att hitta framtidens landslagsstjärnor. Bakom satsningen står finansmännen Tommy Jacobsson och Sune Nilsson, VD blir förre Djurgårdenspelaren Magnus Pehrson, och utbildningsansvarig för projektet är Ingvar ”Putte” Carlsson, som arbetat med Djurgården i både fotboll och ishockey.

– De är i första hand intresserade av att använda Tollares fotbollplan, säger rektor Eva Önnestjerna. Men de har också tankar på samverkanskurser och konferenser kring ledarskap, vilket ligger helt i linje med Tollares profil.

Tio upptakter i Dalarna

IOGT-NTO-distriktet i Dalarna nöjer sig inte med en höstupptakt. Där genomförs tio lokala upptakter i olika delar av länet.

– Där ska vi föra ut arbetsplanen och fånga upp synpunkter från medlemmarna, berättar distriktskonsulenterna Lena Borgs. Alla medlemmar är välkomna.

– För att lätta upp det hela har vi mannekänguppvisning med förbundets profilkläder – med distriktsstyrelsen som mannekänger.

FOTO: EVA ÄHLSTRÖM

Vad var det Glunten sa? Tipspromenaden om och i studentstaden Uppsala vållade en del huvudbry. Här försöker Lena Borgs få sitt lag att gnugga geniknölarna.

Stolt rörelse i Uppsala

– Stoltheten har återinfunnit sig, konstaterade förbundsordförande Sven-Olov Carlsson, när han hälsade ett par hundra företrädare för IOGT-NTO-rörelsen i landet välkomna till Uppsala. Det finns kraft i en rörelse som värvat 20 000 nya medlemmar på 20 månader!

I Katedralskolan, som blir centrum för kongressen nästa sommar, diskuterade distriktsstyrelserna för IOGT-NTO, UNF och Junis hur de bäst kan använda den samlade kraften för att påverka politiken och politikerna. De fick också en nyttig lektion av Martin Borgs om konsten att påverka utan pengar. Och kongressarrangörerna gjorde sitt bästa för att lära dem hitta i omgivningarna och svara på frågor om kända och mindre kända uppsalabor, från Pelle Svanslös till Dag Hammarskjöld.

MAX DAHLSTRAND

Ett 30-tal medlemmar och andra intresserade kom till Stockholmsdistriktets paneldebatt med politiker från alla riksdagspartierna.

FOTO: MAX DAHLSTRAND

Alkoholdebatt med frukost i Stockholm

PÅ IOGT-NTO-gården i Stockholm deltog politiker från alla riksdagspartierna i en paneldebatt i samband med en frukost. Peter Moilanen frågade ut Ingrid Burman (v), Mehmet Kaplan (mp), Lena Adelsohn Liljeroth (m), Barbro Westerholm (fp), Kaj Nordquist (s), Ingvar Svensson (kd) och Gustav Andersson (c) om deras syn på alkoholpolitiken och vad vi kan vänta oss om just deras parti kommer till makten efter valet. Mehmet Kaplan som inte deltog som ordförande för IOGT-NTO i Stockholms distrikt utan som miljöpartiets andranamn på riksdagslistan, lämnade ingen i nykterhetsrörelsen besviken.

IOGT-NTO i Stockholms distrikt har under senare tid satsat på att synas, till exempel under Folknykterhetens vecka då man delade ut 13 000 flygblad på över 20 T-banestationer i stan.

SMS för snabb information

När det plingar till i mobiltelefonen, kan det vara IOGT-NTO-rörelsen som inbjuder till nya aktiviteter. Åtminstone i Örnköldsvik, där IOGT-NTO-rörelsen sedan i somras använder SMS som ett sätt att snabbt nå ut till medlemmarna med information om vad som är på gång, från grillning och gemensamma teaterbesök till mer utåtriktade aktiviteter.

Många strån till stacken

– För att föreningen ska utvecklas behöver så många som möjligt bidra med några strån till stacken, förklarade distriktsordförande Gunilla Nilsson när IOGT-NTO-rörelsen i Kalmar län samlades till höstupptakt på Kolbodagården. Om vi är många som är aktiva, så blir det också mer verksamhet och fler medlemmar – och vi hörs och syns mera.

Upptakten bjöd på föreläsningar om distriktets verksamhetsområden. Efter varje föreläsningsspass följde en dialog med deltagarna om hinder och möjligheter för det egna lokala arbetet. Junis- och UNF-arbetet fick stort utrymme. Budskapet från distriktsstyrelsen och juniorförbundets representant Ulf Jerrevång var att det optimala är att alla åldrar finns och samverkar på en ort.

– Den gemytligaste och mest positiva upptakten på länge, summerade Gunilla Nilsson.

450 ville höra Viveka Lärn

Författaren Viveka Lärn lockade storpublik till årets författarafton i Gamla Linköping, arrangerad av Linköpings Godtemplares bibliotek och NBV. Hela 450 personer kom för att träffa den populära författaren och höra henne läsa ur romanerna bakom TV-serien om Saltön.

Viveka Lärn berättade fängslande och humoristiskt om sitt författarskap och lockade till många skratt.

ADINA GUSTAVSSON

Det fanns också utrymme för fri-luftsaktiviteter. Jan Ekholm från Toverum visar hur man får till ett bra kast i boulespelet.

Jonas Sjöstedt (v) lyssnar tillsammans med debattledaren Mattias Ravander på vad Anders Senestad har att säga om den svenska alkoholpolitiken.

FOTO: HANS ANDERSSON

Alkoholdebatt på krogen

På en uteservering utanför Systembolaget i Söderköping bjöd IOGT-NTO på alkoholpolitisk debatt. Vänsterpartisten Jonas Sjöstedt och moderaten Anders Senestad frågades ut av Mattias Ravander från IOGT-NTO om sin syn på alkoholskatter, åldersgränser och marknadsföring.

I de flesta frågor stod de rätt långt ifrån varandra, men på en punkt var de överens: Den svenska regeringen är för flat i EU-sammanhang och inte tillräckligt pådrivande.

Populärt kamratstödsläger

FOTO: ÅKE ERIKSSON

Årets kamratstödsläger på Österjörns Camping utanför Skellefteå samlade ett drygt 30-tal från Örnsköldsvik i söder till Arjeplog i norr. På programmet stod vattenlekar, minigolf, ridning, fiske, båtturer, lekar och lite teori i form av "Huskuren" - men framför allt gemenskap och värme.

– Och som vanligt så bjöds det på god mat och glada skratt, säger Erika som läser till socionom och praktiserar hos IOGT-NTO under ett halvår. – Ett jättefint läger, konstaterade Ingrid från Arjeplog innan hon och familjen åkte hem. Vi kommer igen nästa år!

IOGT-NTO syns på rally i Västerås

När det legendariska Midnattsolsrallyt passerade Västerås på sin väg mellan Hörby och Östersund, tog Västerås Motorsällskap emot tillsammans med bland andra IOGT-NTO.

– Vi fick sätta upp våra dekalor och bjuda på Godtemplaredricka i ekipagen, berättar Ronnie Wretling. Det blev verkligen uppskattat i värmen.

Samarbetet med motorsällskapet fortsatte även under Rally xPlosion några veckor senare.

– Ett bra sätt att visa att IOGT-NTO finns, säger Ronnie Wretling.

Klara besked i Västerbotten

Det finns inget politiskt stöd för att krogarna i Umeå ska få ha öppet längre än till klockan två på nätterna. Det visar svaren på IOGT-NTO-distriktets enkät till kommun- och landstingspolitiker inför valet. De flesta partier är också för obligatorisk legitimationskontroll för alla som köper öl och tobak. Lite mer oeniga var de om det riktiga i att dra in kommunala aktivitetsbidrag till föreningar som fått tillstånd att servera alkohol. Vänsterpartiet, kristdemokraterna och Rättvisepartiet svarade ja. Enligt dem är det fel att föreningar har alkoholservering som inkomstkälla.

Henning Sjöberg (th) avtackas efter 49 år som ordförande.

FOTO: SIGRID SÖDERHOLM

Henning lämnar över klubban

Henning Sjöberg har lämnat ordförandeposten i IOGT-NTO Smedsbyn efter hela 49 år. Henning har betytt och betyder fortfarande oerhört mycket för föreningen och för Smedsbyn. Han har tidvis också varit engagerad i junior- och ungdomsverksamheten. Till hösten firar C 3664 Polstjämnan, som är föreningens officiella namn, 100-årsjubileum.

FOTO: PHOTOS.COM

Tårtbakerskan i Hofors

Har du nyligen passerat en plats där vita mustascher verkade vara särskilt modernt? Har du besökt ett ställe där små gräddfärgade fläckar lyste på var och varannan näsa? Ja då har du kanske varit i Hofors. Där i Gästrikland bor Margit Nordgren. På kvällarna lyser det till sena natten i Margits vardagsrumsfönster.

Det beror på att många tv-deckare och actionfilmer sänds så dags.

Men det är en också en skön stund för funderingar. Under de flitigt förekommande reklampauserna klurar Margit på till vem eller vilka hon ska baka en tårta.

Killarna på Bygg och trä, tjejerna på glasmästeriet, de förkylda apoteksbiträdena som står i ständigt bakteriedrag, rätt som det är så får de tårtbesök.

KANSKE ÄR DET FÖR ATT Margits mamma gillade att överraska frusna rekryter med kaffekorgar. Kanske är det för att det är kul att göra något i alla bemärkelser gott, till och för andra människor. Tårtbakerskan i Hofors vet inte riktigt varför hon ägnar så mycket tid åt att vispa gräddor och knäcka ägg till marängbottnar.

MARGIT NORDGREN

Vad gör det om man inte direkt känner någon på banken när man vet hur de ser ut och gott kan föreställa sig hur de skulle må bra av en smarrig fikapaus?

MARGIT ÄR DEN ENDA MÄNNISKA som jag har träffat som tar med en rejäl sötsakskartong när hon ska laga tänderna. Ibland sticker hon in några bakelser bara hon passerar tandläkarnas hus.

– Vad säger de då? frågar jag och ser framför mig lagom roade hygienister med bistra munnar, korslagda ögonbryn och stränga odontologer med morotsdiet.

– De blir superglada och försöker snabba på med putsningarna. De vill ha så

Kulet väder på årets första dag med badtemperatur, ett färskt uppehållstillstånd som glädjestudsater på grannarnas brevlådebotten. Det finns i alla fall alltid anledningar att ge bort ett bakverk.

lång tid som möjligt i kafferummet, säger Margit och kurar ihop sig i fåtöljen.

Och det är klart att det är så, folk gillar att bli ihågkomna och överraskade en vanlig torsdag. En oväntad sockerkick, gjord med kärlek, kan få den mest ivrige GI-bantare att ta fram dessert-assietterna. Att sitta hemma och fundera på snällheter man BORDE ägna sig åt, det är inte till glädje för någon. Jo kanske att det kan pigga upp någon medlem i ett exklusivt litet tankeläsarförbund.

En sådan klubb är inget för Margit. Hon är handlingskraftig och vill glädja här och nu.

FÖR ATT HA ORK MED ANDRA är hon snäll mot sig själv.

När det visas westernfilm på tv är hon stenhård med att hon vill njuta i ensamhet. Maken Birger får sitta vid köksbordet eller hålla sig någon annanstans. Bara katterna får vara med. De får torkad fisk. På påsen står det att fisken är ett exklusivt uppmuntringsgodis.

Margit tycker att det så gott som alltid finns levande varelser som förtjänar uppmuntringsgodis. Absolut i Hofors, och absolut en vanlig dag. ■

Alkoholpolitiken behöver dig.

■ Media når många människor, därför behöver IOGT-NTO människor som vill och vågar medverka i radio, tv och tidningar med vårt budskap. För att vi ska lyckas i debatten arrangerar vi en Medieutbildning på Wendelsbergs Folkhögskola. På den får man möjlighet att träna sina färdigheter och sin medievana. Kursen äger rum den 17-19/11. Anmäl dig till IOGT-NTO-direkt, info@iogt.se eller 08-672 60 05.

För senaste nytt, besök www.iogt.se!

Månadens utåtriktade verksamhetsidé: Nykter träffpunkt för alla

■ På Ringvägen 74 på Söder i Stockholm har IOGT-NTO en lokal med bra läge, men som inte har utnyttjats så mycket dagtid. Idén med *Nykter träffpunkt för alla* är att skapa en helnykter miljö där alla människor kan känna sig välkomna. Det finns många ställen där man kan möta andra människor, men det finns få där miljön är helnykter. Den som är medlem i en nykterhetsorganisation har sin förening, men den som ännu inte är medlem hittar inte till de nyktra miljöerna. Det är Stockholms IOGT-NTO-distrikt

som håller i verksamheten. Träffpunkten är öppen fem dagar i veckan och erbjuder kafé, en trevlig pratstund, Internet-uppkoppling, rådgivning i nykterhetsfrågor, öppen verksamhet och möjlighet att bli medlem i IOGT-NTO.

Har din förening också en bra verksamhet? Verksamheten ska vara utåtriktad och agera snabbt där det behövs. Skicka in ert förslag med motivering. IOGT-NTO Att. Åsa Hagelstedt Box 12825 112 97 Stockholm e-post: hagelstedt@iogt.se

Manifestera med ljus

Den 1/11 arrangerar vi tillsammans med RNS, SIMON, KRIS, UNF och FMN en ljusmanifestation till minne av narkotikans offer. Att göra en ljusmanifestation är enkelt. Ansök om polistillstånd, köp marschaller, boka talare. Kontakta organisationer att samarbeta med, kontakta media och bjud in medlemmar, politiker och tjänstemän i kommunen. Centralt tar vi fram underlag för flygblad, tal och pressmeddelanden. Kontakta Peter Moilanen, 08-672 60 12 eller peter.moilanen@iogt.se.

Jämställdhetsmätarutbildning

Förbundet Vi Unga har utarbetat en metod för att mäta jämställdhet som UNF och IOGT-NTO kommer att arbeta med det kommande året. Därför ordnar vi en utbildning i denna metod. Vi kommer

att utbilda 15 personer, som sedan kommer att få utföra jämställdhetsmätningar på olika arrangemang. IOGT-NTO bjuder på utbildningen, resa och logi på vandrarhem. Som motprestation förväntar

vi oss att alla deltagare genomför mätningar på minst ett distriktsårsmöte, ett föreningsmöte och på kongressen. Eftersom det endast finns 15 platser kommer vi att välja ut deltagare så att det fungerar

geografiskt att jobba med mätningarna. Utbildningen sker 2-3/12 i Stockholm. Anmälan senast 13/11 på iogt.se/utbildningar eller till IOGT-NTO Direkt, 08-672 60 05.

KALENDARIUM 2006

Oktober

14 Riksinsamlingsdag för Världens Barn
14-15 Kurs för valberedare, Tollare
20-22 NordAN-konferens, Oslo
27-29 Rikssamling för förebyggargrupper

November

1 Ljusmanifestation för narkotikans offer
7-8 Samling för anställda som arbetar med förebyggande arbete, Tollare

8-10 Alkoholkommitténs förebyggarkonferens, Stockholm
10-12 Förbundsstyrelsen sammanträder
16 Frågetävlingen Pumpen
17-19 Mediekurs, Wendelsberg
21-28 Förebygggarutbildning, Teneriffa

December

2-3 Jämställdhetsmätarutbildning, Stockholm

Världens Barn

Radiohjälpen 90 1950-6

Ställ upp i årets största insamlingsfest

- Anmäl dig till riksinsamlingsdagen för Världens Barn den 14 oktober 2006!

Sedan flera år har riksinsamlingsdagen för Världens Barn etablerat sig som årets stora insamlingsfest i Sverige. Förra året var vi över 22 000 entusiastiska insamlare som ställde upp i landets 290 kommuner.

Nu går festen vidare! Lördagen den 14 oktober, i direkt anslutning till två helkvällars TV-evenemang för Världens Barn i Sveriges Television, genomförs årets riksinsamlingsdag för Världens Barn. Då går vi man ur huse för att förbättra livsvillkoren för barn runt om i världen och för att sätta nytt svenskt rekord i frivilligmobilisering!

Vi vet sedan tidigare riksinsamlingsdagar att människors generositet och vilja att bidra med gåvor till en bättre framtid för världens barn är oerhört stor.

Inför årets stora insamlingsfest ställer vi målet att bli minst 25 000 frivilliga bössinsamlare spridda på gator, torg och i bostadsområden runt om i Sveriges samtliga kommuner. Vi vet att våra organisationers frivilligarbetare,

medlemmar, faddrar och gävgivare står för ett starkt och äkta engagemang. Vi vet att vi tillsammans åstadkommer stordåd för världens barn. Vi vet att vi kan sätta nya rekord i frivilligmobilisering och insamlingsresultat. Och framför allt vet vi att vi kommer att få ett par fantastiskt roliga timmar tillsammans!

Därför inbjuder vi - Radiohjälpen och tolv ideella organisationer - dig som läser detta upprop att delta i årets stora insamlingsfest: Riksinsamlingsdagen för Världens Barn. Nog har du möjlighet att satsa en timme eller två av din tid för att stärka barnens rätt till utbildning, hälsa och en värdig framtid?! Anmäl dig till Världens Barns riksinsamlingsdag den 14 oktober!

**Ställ upp i årets största insamlingsfest
- Anmäl dig redan idag!**

Fyll i och skicka in anmälningstalongen redan idag!

Jag vill delta i Riksinsamlingsdagen för Världens Barn den 14 oktober!

Namn.....

Adress.....

Postnummer.....Ort.....

Telefonnummer.....Mobil.....

E-post.....

Ange också i vilken kommun du är bosatt.....

porto

IOGT-NTO
Box 12825
112 97 Stockholm

I förra numret av Accent riktade skådespelaren Benny Haag en bredsida mot IOGT-NTO för att förbundet inte deltar i det krig han vill se mot alkoholen. Här får han svar av Sofia Modigh, verksamhetsansvarig för IOGT-NTOs alkohol- och narkotikapolitiska arbete.

Både krig och diplomati

Jag kan förstå Benny Haags frustration. Vi är många som blir frustrerade över alkohol-utvecklingen och bristen på insikt i olika sammanhang.

Jag vet många medlemmar som vittnat om sin förtvivlan när de besökt gatufestivaler, valborgsfirande eller helt vanliga fester hos bekanta där man som nykterist känner sig som den enda som ser problemen och ser vart alkoholkonsumtionen leder.

Förtvivlan och vreden är en drivkraft. En drivkraft som emellertid ofta är tärande för den som drivs av den. Det blir för jobbigt för många att gå omkring och vara arga på alkoholen hela tiden. Upproiskheten och ilskan har dessutom ofta ett högt socialt pris vilket alla inte är beredda att betala.

GLÄDJEFYLLT

Detta tror jag att nykterhetsrörelsen insåg tidigt. Det är därför folkrörelseformen, som inte bara IOGT-NTO bekänner sig till, ofta innehåller både intern glädjefylld föreningsverksamhet och ideologisk kamp. Just denna tudelning gör att organisationen kan attrahera olika sorters människor. De som vill bekämpa alkoholen och liksom Benny Haag ser en krigs-

Sofia Modigh svarar på Benny Haags kritik, publicerad i förra numret.

situation framför sig och de som tycker att alkohol är onödigt, som gillar sin nykterhet i all enkelhet och som gillar att umgås med andra nyktra.

Jag är övertygad om att tudelningen är vår styrka. Den gör att många människor som inte alls tänkt sig bidra i den alkoholpolitiska kampen ändå gör det. Då och då och under ideella villkor. Man lägger ett par timmar, efter sin arbetsdag, på att skriva brev till politiker. Man går en kväll på en politisk debatt i kommunhuset och ställer frågor om alkoholpolitiken. Man motiveras till detta på vanliga föreningsmöten med föredrag och fika i glada nyktra vänners lag.

Summan av de beskrivna insatserna blir så klart att

”Förtvivlan och vreden är en drivkraft. En drivkraft som emellertid ofta är tärande för den som drivs av den.”

IOGT-NTO som organisation bedriver ett ”lågintensivt” opinionsbildande arbete.

FÖR LITE UTRYMME

Jag hör själv till den grupp medlemmar som många gånger sagt att den ideologiska kampen får för litet utrymme såväl lokalt som nationellt. Det har säkert bidragit till att just jag fått den utmanan-

de uppgiften att vara verksamhetsansvarig på förbundskansliet för det alkohol- och narkotikapolitiska arbetet i organisationen.

På den tid jag kan överblicka tycker jag trots allt att vi har förbättrat oss. Det har blivit fler medlemmar som brinner för det alkohol- och narkotikapolitiska arbetet, vi har bättre alkoholpolitiska nätverk och mer inflytande i politiska församlingar än tidigare. Och jag tycker inte att vi har gjort avkall på våra politiska krav för att komma dit. Snarare tvärtom.

SKAPAR OPINION

När Benny Haag säger att vårt opinionsarbete är obefintligt och att vi är ointresserade av att synas i samhällsdebatten, kan jag alltså inte hålla med. Jag är övertygad om att alkoholskatten skulle ha sänkts om inte just vi skapat en opinion emot. Först var det bara vi som var emot, vilket media raljerade över. Men sedan fick vi med oss både partier, forskare och andra organisationer.

Hur många barn som har skonats från att växa upp med missbrukande föräldrar genom en utebliven skattesänkning har ingen räknat ut. Men jag är i alla fall övertygad om att det är många. För deras skull är jag mycket glad

över det IOGT-NTO gjort och gör.

Vidare kritiserar Haag oss för att inte ta tag i problemen innan folk går ner sig i missbruk. Det är så klart en subjektiv uppfattning. Min subjektiva uppfattning är att vi, trots våra brister, är den aktör som har det mest omfattande förebyggande arbetet. Det finns inget företag, ingen myndighet eller någon annan organisation som gör mer än vi. Men trots detta ska vi så klart utvecklas och bli bättre och synligare.

KRIG OCH DIPLOMATI

När Benny Haag beskriver det Alkoholpolitiska toppmötet i Helsingborg tror jag att han har rätt. Att stämningen var hygglig och trevlig. Jag tror att det är så, eftersom politik å ena sidan är ett ställningskrig där man ska ta position, visa styrka och ryta till och å andra sidan är diplomati, reformarbete, förhandlingar och kunskapsspridning. IOGT-NTO är nog bättre på det senare. Jag tror dock att vi måste vi bli bättre på det första i ett samhälle där media är så viktiga.

Jag kan därför ta tillfället i akt att efterlysa pålästa medlemmar som, i riksmedia, vill och törs protestera mot utvecklingen. Inte minst medlemmar som redan är kända av media och allmänhet. Ni skulle vara guld värda för att ibland höja intensiteten i vårt annars mer ”lågintensiva” opinionsarbete.

SOFIA MODIGH

VERKSAMHETSANSVARIG
IOGT-NTO:S ALKOHOL- OCH
NARKOTIKAPOLITISKA ARBETE

”Det finns bara en lösning: In med folkölet på Systembolaget!”

LINDA TJÄLLDÉN, ÄNGE UNF

Jag är så jävla trött på den här alkoholkulturen när 16-åringar står och spyr i kön till nattbussen

Är så jävla trött på när druckna människor inte kan låta bli att slå på varandra

Är så jävla trött på att man inte kan få en lugn stund en fredagsnatt på väg hem

Är så jävla trött på att man inte kan accepteras som nykter när man väntar på nattbussen

Är så jävla trött på druckna folks irriterande kontaktförsök på natten

VIRRE

Är så jävla trött på att behöva gråta över hur flickor reducerar sin personlighet i alkoholdimor

Är så jävla trött på att kvinnor inte kan smälla till de berusade mentala småpojarna rakt i kuken som de förtjänar när de klämmer dem på bröstet

Är så jävla trött på idioter som är så berusade att de inte kan acceptera kvinnor som individer

Är så jävla trött på den här alkoholkulturen som fyller gatan med glassplitter och livet med människosplitter

MATS TÖRNQVIST

Med lånat leg

Härom kvällen, när jag var in på macken, såg jag två snygga killar ungefär i min ålder, runt 16 år. Jag spånade lite som man gör när man ser ett par snygga grabbar. De stod framme vid kassan med var sitt sexpack öl och en påse chips. Den första killen ställde upp ölen på disken och fick frågan ”Har du leg?” Han svarade något i stil med att ”det har jag glömt hemma”. Mannen i kassan förklarade: ”Jag kan nog inte sälja ölen till dig, det är så många fälta-re och poliser ute ikväll. Men har du ingen kompis som du kan låna leg av?” Grabben svarade ”Nej inte nu.” Samma procedur upprepades när hans kompis kom fram till kassan. Han fick inte heller köpa.

MEN när jag kom tillbaka 30-45 minuter senare står den ene killen vid kassan med ett sexpack i handen igen. Kassören frågar: ”Har du fixat ett leg nu?” Och grabben svarar: ”Jag var och lånade en kompis körkort”.

Grabben fick köpa sina öl med hjälp av ett lånat körkort! Ska det verkligen få gå till så här? Det finns bara en lösning: IN MED FOLKÖLET PÅ SYSTEMBOLAGET! Uppenbarligen kan inte butikerna och mackarna sköta det förtroende de har fått.

LINDA TJÄLLDÉN,
ÄNGE UNF

VÄLKOMMEN TILL DEBATTSIDAN I ACCENT!
Här ger olika debattörer sin syn på IOGT-NTO-rörelsens viktigaste frågor. Demokrati, kultursyn

och utveckling, medlemsvärning och opinionsbildning. Här ska resonemangen föras till punkt. Det är vår förhoppning att inläggen ska

inspirera till fortsatt diskussion. På föreningsmötet, kommande kongresser eller hemma vid köksbordet.

VÄLKOMMEN TILL ACCENTS BREVSIDA!
Vad tycker du om Accent? Vad tycker du om IOGT-NTO? Vad tycker du om den svenska alko-

holpolitiken? Vad tycker du om...? Skriv och berätta! Brevsidan står alltid öppen för dig. Men skriv kort. Då får fler plats.

SKRIV TILL:
Accent, Brev, Box 12825, 112 97 STOCKHOLM.
Eller e-post accent@iogt.se

På 20 månader har IOGT-NTO fått 20 000 nya medlemmar! En nästan ofattbar framgång att vara stolt över och inspireras av. Men också ett stort ansvar som kräver ödmjukhet, fantasi och flexibilitet.

Alla kan inte sången

Eva Åhlström,
chefredaktör
Accent

”Det finns kraft i en rörelse som värvat 20 000 medlemmar på 20 månader”, konstaterade förbundsordförande Sven Olov Carlsson när han hälsade IOGT-NTOs distriktsstyrelser välkomna till en samling i Uppsala i början av september.

Och nog hade deltagarna anledning att känna sig stolta över en framgång som måste vara unik i modern folkrörelsehistoria. I hela landet strömmar nya medlemmar till, och många av dem som möttes i Uppsala har själva varit med och slitit för den framgången.

Visst är det oron för de växande alkoholproblemen i samhället som fått så många att söka sig till nykterhetsrörelsen, men medlemsökningen är också resultat av en mycket medveten satsning från förbundet, distrikten och många engagerade värvare.

Den snabba ökningen ger kraft och stolthet, och den väcker respekt. Men den har också medfört en del oro i lokalföreningarna som ska ta emot alla de nya medlemmarna och få dem att trivas tillsammans med dem som varit med längre. Det finns föreningar som har både tre- och fyrdubblats – och kanske ännu mer – och insett att de invanda rutinerna och mötesformerna inte fungerar längre.

IOGT-NTO har idag drygt 46 000 medlemmar. Av dem har cirka 40 procent varit med mindre än ett och ett halvt år. Nästan lika många har varit med 30 år eller mer. Det säger sig självt att det krävs en del anpassning för att de båda grupperna – och alla där emellan – ska få ut vad de vill av sitt medlemskap och tillsammans kunna utveckla verksamheten.

VI SOM HAR VARIT MED LÄNGE måste påminna oss själva och varandra om att många av dem vi nu arbetar tillsammans med inte har växt upp i IOGT-NTO-rörelsen. Alla vet inte vem ”Garvis” eller ”Kjell E” är, alla vet inte vilka som sitter i förbundsstyrelsen eller vad de gör, alla har inte lärt sig mötesteknik i ungdomslogen eller delat hemligheter i UNFs masslogi. Men de nya medlemmarna har andra erfarenheter, andra tankar och idéer som kan berika både verksamheten och gemenskapen i föreningarna.

Det är klart att det kommer att gnissla ibland och

FOTO: PIERRE ANDERSSON

”IOGT-NTO har idag drygt 46 000 medlemmar. Av dem har cirka 40 procent varit med mindre än ett och ett halvt år.”

rentav slå gnistor i diskussionerna. Det gäller bara att ta vara på den kraften, att vi är beredda att lyssna på varandra och dela av våra olika erfarenheter med varandra.

När många medlemmar samlas, är det alltid någon som föreslår att vi ska sjunga. Så också i Uppsala: ”Vi tar Dusten, som alla kan.”

Och visst ekade Katedralskolans aula av ”Vill du våga en dust...”, och visst kändes den gemensamma kraften extra stark just då. Men alla sjöng inte med – för det stämmer inte längre att alla kan Dusten.

Att några av de nya medlemmarna redan har tagit plats i distriktsstyrelserna är i sig ett tecken på att integreringen fungerar, att nya medlemmar som vill vara med och jobba tas emot med öppna armar. Men den stora utmaningen är att få alla de 20 000 att känna sig välkomna, liksom alla de som blir medlemmar under kommande månader, och samtidigt behålla engagemanget hos den trogna kärnan av medlemmar som varit med länge.

Det är en utmaning som de flesta andra organisationer bara kan drömma om. Nog kan den vara värd en dust! ■

Accent ges ut av IOGT-NTO, UNF, Ungdomens Nykterhetsförbund och JUNIS, IOGT-NTOs Juniorförbund. Medlemsorgan också för SLN, Sveriges Lärares Nykterhetsförbund.

Pressläggning detta nummer: 8 september

EVA ÅHLSTRÖM
Chefredaktör,
ansvarig utgivare
08-672 60 51
eva.ahlstrom@iogt.se

MÅRTEN GUDMUNDHS
Redaktionssekreterare
08-672 60 50
marten.gudmundhs@iogt.se

MARIA ZAITZEWSKY
Kulturredaktör, reporter
08-672 60 56
maria.zaitzewskey@iogt.se

PATRIK SANDSTRÖM
Hälsoredaktör, reporter
redigering, layout
08-672 60 54
patrik.sandstrom@iogt.se

EDUARDO MUTIS
Bildbehandlare
08-672 60 53
eduardo.mutis@iogt.se

ANNONSER
Info Reklambyrå
Janne Moréus
tel: 0221-213 40
mobil: 070-346 34 62
e-post:
janne@info reklam.nu
Adress: Glasgatan 21
731 30 Köping

ADRESS:
Accent, Box 12825
112 97 STOCKHOLM,
tel: 08-672 60 50
fax: 08-672 60 01
e-post: accent@iogt.se

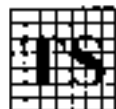
IOGT-NTO-förbundet
tel: 08-672 60 00
Besöksadress:
Gammelgårdsv. 38
Stora Essingen

ADRESSÄNDRING:
tel: 08-672 60 38/39
fax: 08-672 60 01

TRYCKERI
VTT Grafiska, Vimmerby

Obeställt material
Alla bidrag till tidningen är välkomna, men redaktionen svarar inte för insända, obeställda texter och bilder samt förbehåller sig rätten att redigera insänt material.

Lagring
Allt material i tidningen Accent lagras och kan publiceras elektroniskt. Icke anställda måste meddela eventuellt förbehåll mot sådan lagring och publicering. I princip publiceras inget material med sådant förbehåll.

TS-KONTROLLERAD
UPPLAGA
ISSN-NR:
0345-0406

MEDELM I SVERIGES TIDSKRIFTER

NÄSTA NUMMER

ACCENT NR 8 SOM UTKOMMER DEN 20 OKTOBER

SAMLAR PÅ ELVIS

Han har suttit i Elvis bil och har en kopia av den i miniatyr. Han har LP-skivor och singlar, bilder, kylskåpsmagneter, speglar och mycket, mycket mera. Tore Hedman, ungdomskonsulent hos IOGT-NTO i Skellefteå, började lyssna på ”the king of rock ´n ´roll” redan som tonåring. Idag har han en av de största Elvis-samlingarna i Sverige.

VÅRD I AVSKILDHET

Kvinnors missbruk tar sig andra uttryck än mäns, både fysiskt och mentalt. Därför behöver kvinnor ibland vårdas i avskildhet. På behandlingshemmet Munin i Kramfors bor ett gäng unga kvinnor, som får vård ur ett kvinnligt perspektiv.

FRISKARE UNGA I TIMRÅ

På Mariedalskolan i Timrå erbjuds alla elever ett stort utbud av idrott. Elevernas motprestation är ett sunt leverne och avhållsamhet från droger. Skolan samarbetar bland annat med IOGT-NTO i ett projekt som betyder mycket för både hälsa och livskvalitet. De positiva effekterna på ungdomarna är många!

LIDANDE, SMÄRTA OCH DÖD

De senaste åren har allt fler kriminalromaner skrivna av läkare dykt upp på deckarhimlen. Vad finns det i läkaryrket som lockar att skriva om mord? Kanske är det närheten till lidande, smärta och död.

Prenumerera på **accent**

SVERIGES STÖRSTA TIDNING OM DROGER OCH NYKTERHET

Läs om sociala frågor, kultur och det goda livet. Månadsmagasinet Accent innehåller en spännande blandning av allvar och livsglädje. Tio gånger om året kommer den i din brevlåda. Med mycket läsning, bildreportage och överraskningar.

Prenumerera du också! Det kostar bara 200 kronor för ett år.

☐ Javisst, jag vill börja prenumerera på Accent. ☐ Jag vill ha Accent som taltidning.

Namn:.....

Adress:.....

Telefonnummer:.....

Skicka talongen till:

Accent, Box 12825, 112 97 Stockholm eller faxa på 08-672 60 01 eller skicka e-post till accent@iogt.se

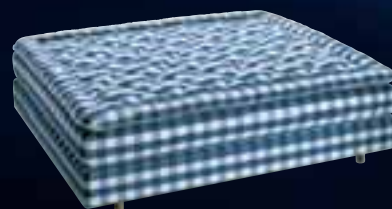
POSTTIDNING B

Accent, Box 12825
112 97 Stockholm

Ull värmer när det är kallt och svalkar när det är varmt.
Inte konstigt att det är skönt i en Hästens säng.

Den naturliga sömnen
Hästens
sedan 1852

HÄSTENS BUTIKER: **GÖTEBORG:** Vasagatan 45 • **HELSINGBORG:** Järnvägsgatan 13 • **JÄRNA:** Ullängsvägen 1 • **KARLSKRONA:** Norra Kungsgatan 12 • **KARLSTAD:** Ramgatan 7 • **KÖPING:** Ringvägen 82 • **MALMÖ:** Hansakompaniet • **SICKLA:** Simbarhuset • **STOCKHOLM:** Regeringsgatan 30-32 • Sveavägen 20 • **YSTAD:** Stora Östergatan 36 •

HÄSTENS SHOP IN SHOPS: **ALVESTA:** Bror Pehrssons Möbler • **BJÄRNUM:** Lindbergs Möbler • **EKEBY:** Ekeby Möbelfärr • **FAGERSTA:** Ludvig Petterssons Möbelfärr • **GÖTEBORG:** Meijers Möbler • Sova • Johan Tibergs Möbler • **HALMSTAD:** Severins Möbler • Sova • **HELSINGBORG:** Sova Väla • **JÖNKÖPING:** Severins Möbler • **KRISTIANSTAD:** Sova • **LINKÖPING:** Mio Linköping • Sova • **LUND:** Sova Center • **MALMÖ:** Sova Svågetorp • **NORRKÖPING:** Mio Norrköping • **SKÖVDE:** A-Möbler • **STOCKHOLM:** Sova Arninge • Sova Barkarby • Sova Kungens kurva • **STRÖMSTAD:** Werners Möbler • **TIBRO:** Rixners • **UPPSALA:** Sova • Godnatt • **VARBERG:** Sova • **VÄSTERÅS:** Sova • Sängspecialisten • **ÖREBRÖ:** Jakobssons Odensbacken •

ÅTERFÖRSÄLJARE: **ARVIKA:** EM • **BORLÄNGE:** Godnatt • **BORÅS:** EM • **BROMÖLLA:** Bromölla Möbelfärr • **DVÄRSETT:** EM • **ED:** EM • **ENKÖPING:** Möbelhuset • **GÄLLIVARE:** EM • **GÄVLE:** Lindholms Möbler • **HALMSTAD:** EM • **HEBERG:** EM • **HUDIKSVALL:** EM • **KALIX:** EM • **KALMAR:** EM • **KÄLLERED:** EM • **LJUSFALLSHAMMAR:** EM • **MATFORS:** EM • **OSKARSHAMN:** Strandbergs Möbler • **STOCKHOLM:** Godnatt • **TENHULT:** EM • **TOMELILLA:** EM • **UMEÅ:** Hermanssons Möbler • **UPPSALA:** EM • **VARBERG:** EM • **VISBY:** EM • **VÄDDÖ:** Väddö Möbelfärr • **VÄXJÖ:** EM • **ÄRJÄNG:** EM • **ÖRNSKÖLDSVIK:** EM • **ÖVERKALIX:** EM •

www.hastens.com